

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2024

Bc. ZDENĚK CHUMCHAL

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Americké vojenské základny Grafenwöhr-Vilseck a
Ansbach na území Svobodného státu Bavorsko.
Interpretativní případová studie vzájemných vztahů
vojenských základen a místních samospráv.**

Bc. Zdeněk Chumchal

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Americké vojenské základny Grafenwöhr-Vilseck a
Ansbach na území Svobodného státu Bavorsko.
Interpretativní případová studie vzájemných vztahů
vojenských základen a místních samospráv.**

Bc. Zdeněk Chumchal

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

PhDr. Jiří Zákravský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce panu PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D. za odbornou pomoc, vedení a čas, který mi věnoval. Dále děkuji konzultantovi práce panu PhDr. Jiřímu Zákravskému, Ph.D. za asistenci v oblasti formálních náležitostí textu. Rovněž děkuji pracovníkům amerických základů, jmenovitě panu Franzovi Zeilmannovi a paní Gerlinde Hoyle za věnovaný čas a vyčerpávající zodpovězení všech mých otázek. V neposlední řadě děkuji starostovi Edgarovi Knoblochovi a městu Grafenwöhr, starostovi Hansi-Martinovi Schertlovi a městu Vilseck, starostovi Herbertu Albrechtovi a městu Petersaurach za vstřícnost a ochotu podílet se na mnou provedeném průzkumu. Zvláštní poděkování patří panu Alexandru Biernothovi za poskytnuté archivní materiály a informace.

Obsah

Úvod.....	1
1. Americké základny v Bavorsku	6
1.1. Jednotliví aktéři vzájemných vztahů	6
1.2. Koncept civilní moci.....	12
1.3. Fenomén amerických základen.....	16
1.4. Vymezení existence amerických základen s právním rámcem SRN	21
2. Vztahy mezi americkými základnami a místními samosprávami.....	25
2.1. Historické souvislosti existence amerických základen na území SRN	25
2.1.1. Okupační zóny a vznik SRN	25
2.1.2. Vstup SRN do NATO	27
2.1.3. Období Status Quo – křehká rovnováha	30
2.1.4. Americká armáda v Západním Německu	32
2.1.5. Znovusjednocení Německa a přelom tisíciletí	33
2.2. Vzájemné vztahy ve vybraných sektorech	36
2.2.1. Bezpečnostní sektor.....	37
2.2.2. Sociální sektor	41
2.2.3. Enviromentální sektor	44
2.2.4. Ekonomický sektor.....	47
3. Vyhodnocení studie.....	50
3.1. Změny v Německo – amerických vztazích.....	51
3.2. Vyhodnocení průzkumu	52
3.3. Přítomnost amerických vojáků a rozdíly mezi základnami.....	57
Závěr.....	60
Použité prameny.....	63
Přílohy	71

Úvod

Americké vojenské základny se na území Bavorska nacházejí již od konce druhé světové války. Základny byly součástí americké okupační zóny. Z původně okupačního charakteru se přítomnost amerických vojsk přeměnila na fenomén zajištění ochrany a obrany před vnějším nepřítelem, který byl výrazným aspektem především v dobách studené války. Po jejím skončení, postupem času, však ztrácely své opodstatnění. V době, kdy se ve Spojených státech rozhodlo o jejich výrazném omezení, především za vlády Trumpovy administrativy, došlo k neočekávané události, která vše změnila. Rusko napadlo Ukrajinu a do Evropy se vrátila válka. V současné době tak základny nabírají na významu, jenž lze srovnat s dobou jejich vzniku.

Ve své práci se proto věnuji nejen historií jejich vzniku, období studené války, ale především současností a budoucností těchto základen, které pro Bavorsko mají velký význam, nejen v oblasti zajištění obrany, ale i v ostatních oblastech života. V práci je kladen důraz hlavně na fungování těchto základen v kontextu doby, vztahům příslušníků základen k místním samosprávám a obyvatelstvu jako takovému.

Na území Bavorska se v současné době nachází pět velkých základen americké armády. K analýze jsem si vybral dvě základny, které se navzájem odlišují. První z nich je tradičním, rozsáhlým a uzavřeným vojenským komplexem: Grafenwöhr-Vilseck, na jejímž perimetru jsou menší města a vesnice. Současně se jedná o největší americkou základnu na území Bavorska. Druhá z nich je tvořena samostatně stojícími objekty v blízkosti okresního města nedaleko Norimberku: Ansbach. Obě z nich přinášejí do života místních obyvatel jiný náhled a mají na život místních obyvatel odlišný vliv. Mezi základnami je také odlišný vztah k místním lidem ze strany amerických vojáků a místních obyvatel k Američanům.

Téma diplomové práce je vysoce aktuální, jelikož se bezpečnostní situace v Evropě výrazně změnila a do popředí všech zemí Evropy se dostává otázka bezpečnosti a obranné schopnosti. Evropa potřebuje více zajistit obranyschopnost vlastními silami a nejenom spoléhat na Spojené státy americké. Totéž platí o Spolkové republice Německo, Bavorsko nevyjímaje. Zanedbaný stav německého Bundeswehru je všeobecně znám. Stálá přítomnost amerických jednotek v Německu má nadále svoje opodstatnění a své důležité místo v obraně demokratických hodnot.

Přestože práce není primárně zaměřena na srovnání stavu nálad obyvatelstva k americkým základnám v Bavorsku a v České republice, může práce svým charakterem a obsahem sloužit k určitému zamyšlení se nad situací, která by mohla v České republice v budoucnu hypoteticky nastat. V neposlední řadě se domnívám, že se zmíněné téma pro řadu lidí může jevit jako vysoce zajímavé, s nímž standartně nepřichází do styku.

Cílem práce je ukázat na případech dvou amerických základen vztah mezi příslušníky základen a místně příslušnými orgány státní správy, místními obyvateli a jinými osobami pracujícími v okolí základen. V kontextu s celkovou vojenskou strategií USA je dalším cílem představit systém rozmístování amerických základen ve světě. Uvést fakta z jakého důvodu USA mají tak velký počet základen, do jaké míry Spojeným státům a světu škodí, nebo přináší prospěch. Dalším cílem je pokus o vysvětlení, proč jsou americké základny ve velké neľibosti v řadě sociálních hnutí a proč mají svůj nezastupitelný význam v kolektivní obranné strategii NATO. S tím souvisí představení právních norem, ve kterých je zakotvena přítomnost amerických jednotek na území SRN a jež upravují jejich status. To vše s ohledem na vysvětlení pojmu civilní mocnost a její důležité místo v německé politice. Hlavním cílem je, na konkrétních datech z vlastního výzkumu, představit názorovou linii jednotlivých aktérů k problematice soužití mezi základnami a místně příslušnými samosprávami. Právě zmíněné vztahy nejvíce

ovlivňují veřejné mínění, jež není vždy shodné s představami vrcholných představitelů kterékoliv země, kde se určité zahraniční jednotky nachází.

Výzkumná otázka práce je: Jak ovlivňuje přítomnost amerických vojáků život v bezprostředním okolí vojenských základen? Jaké jsou rozdíly ve vlivu mezi základnou v Grafenwöhr-Vilsecku a Ansbachu? K jejich zodpovězení budou využita data z vlastního terénního průzkumu.

Z dostupných informací je známo, že vojenská základna v Grafenwöhr-Vilsecku je typickým uzavřeným vojenským prostorem s letištěm pro přistávání velkých vojenských letadel, s řadou vojenských objektů pro ubytování, výcvik a život vojáků. V areálu se dále nachází garáže vojenské techniky, střelnice a další prostory pro výcvik vojenských posádek. Celý areál se nachází v kopcovitém, zalesněném terénu. Na perimetru celé oblasti se nachází 9 obcí, přičemž samotný Grafenwöhr je město, do jehož městského katastru je celý vojenský prostor začleněn. Z uvedeného vyplývá, že největší vliv na život obyvatel může zřejmě mít hlavně provoz letiště, hluk vojenských letadel, provoz těžké vojenské techniky, střelba z ručních i lafetových zbraní apod. Z hlediska sociálně-ekonomického má největší vliv činnost amerických vojáků v době jejich osobního volna. Zajímavostí této základny je rovněž konání každoročního německo-amerického folkového festivalu, který je pořádán v areálu základny a jenž jsem v loňském roce osobně navštívil. Poznatky z tohoto festivalu jsou také zahrnuty do této práce.

Základna v Ansbachu naproti tomu není uceleným, uzavřeným vojenským prostorem, naopak souborem několika vojenských objektů, které se nachází jak v centru města, tak i na jeho okraji. Je zde absence rozsáhlého vojenského výcvikového prostoru a skladba jednotek je jiná. Nachází se zde vojenská nemocnice, vojenské výcvikové požární centrum a další vojenská vzdělávací centra. Rovněž zde americká armáda provozuje letiště, ale se specializací pro vrtulníky. Předpokladem pro odlišné vztahy a vliv na život místních obyvatel jsou tak dány specifikací jednotlivých vojenských profesí. Řada odpovědí na

výzkumnou otázku v obou lokalitách je totožná. Najde se však několik odlišných odpovědí. Jsou zde rozdíly ve skladbě vojsk, jejich činnosti a specializaci jednotlivých vojáků. Právě na hledání těchto odlišností je zaměřen osobní terénní průzkum.

V práci je využita kvalitativní metoda výzkumu. Empirický materiál je získáván z několika zdrojů. Primárně z odborné literatury a rozhovorů, sekundárně ze zpravodajství a oficiálních dokumentů. Rozhovory mají polostrukturovanou podobu. Důvod pro výběr této metody je, že se jedná o klasický způsob získávání informací přímo od zkoumaných aktérů. Cílem těchto rozhovorů je zjistit, jaký mají specifický názor nebo zkušenost s danou problematikou. Skupina dotazovaných se skládá ze starostů místních samospráv a z pracovníků tiskových odborů vojenských základen Grafenwöhr-Vilseck a Ansbach. Otázky k rozhovorům byly vytvořeny ve třech jazycích, v německém, anglickém a v českém. Jedná se tedy o interpretativní případovou studii, o zpracování originálního tématu s využitím výzkumu přímo v terénu. Práce také pracuje s fenoménem amerických základen a zkoumá ho i v případě výše zmíněných vojenských základen.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti je také koncipovaná i tato práce. První kapitola se věnuje představení aktérů, fenoménu amerických vojenských základen v zahraničí, který je v případě Německa spojen s konceptem civilní mocnosti a vymezení existence amerických základen s právním rámcem SRN. Druhá kapitola je zaměřena na historické souvislosti, vzájemné vztahy ve vybraných sektorech společně s nastíněním výzev ve vzájemných vztazích, kterým musely obě strany čelit s přesahem do současnosti. Oběma kapitolami se rovněž prolínají osobní rozhovory a vyjádření zodpovědných osob k vztahům mezi základnami a místními samosprávami. Třetí kapitola obsahuje změny ve vztazích USA a Německa, vyhodnocení výsledků průzkumu, zodpovězení výzkumné otázky a porovnání situace na jednotlivých základnách. Závěr obsahuje shrnutí všech podkladů.

V práci je využívána odborná literatura, sbírky zákonů, knižní prameny a odborné studie. Primárním zdrojem práce je vlastní empirický výzkum ve formě rozhovorů, osobně natočených projevů amerických velitelů a představitelů samospráv na zahájení lidové slavnosti. Nedílnou součástí práce jsou rovněž novinové články místních periodik, reportáže a oficiální webové stránky vztahující se k problematice provozu předmětných základen.

1. Americké základny v Bavorsku

1.1. Jednotliví aktéři vzájemných vztahů

Téma vojenských základen na cizích území z obecného hlediska spadá do oboru mezinárodních vztahů a svojí specifikací má přesah do vojenské vědy. Z historie víme, že již v dávné minulosti si některé země budovaly vojenské základny na cizích územích, které měly buďto charakter okupační nebo spojenecký s místně příslušnou zemí. Charakteristickým jevem těchto základen je rovněž sociálně-vědní pohled na celkovou situaci kolem chodu vojenských základen, kdy vojáci na cizím území musí koexistovat s místním obyvatelstvem a jejich představiteli. Cizí vojska jsou zároveň odkázány na spolupráci při zajištění materiálně-technického zabezpečení provozu základen, s využitím místní ekonomiky a pracovní síly. Ne vše si může cizí armáda zajistit z domácích zdrojů. Pokud cizí vojska nechtějí plenit a okupovat, musí otázkám zabezpečení a vztahu k místnímu obyvatelstvu věnovat zvýšenou pozornost. V obou případech jsou základny poměrně velkým zaměstnavatelem v regionu. V případě Grafenwöhr-Vilseck se čísla externích zaměstnanců pohybují ve vyšších stovkách. K budování infrastruktury jsou využívány lokální bavorské firmy. Nejčastěji se jedná o stavební společnosti, které např. budují nové kasárna a silnice přímo v areálu vojenské základny. Doplnuje tiskový mluvčí USAG Bavaria Franz Zeilmann (Zeilmann 2023).

Obecně lze konstatovat, že předmětné americké základny mají charakter pomoci při zajištění obrany v rámci kolektivního obranného mechanismu NATO v Evropě. Na základnách se nachází předsunuté jednotky americké armády, které v průběhu času měnily své počty, výzbroj a koncepci boje proti vnějšimu nepříteli. Největšího „rozkvětu“ se základny dočkaly v dobách studené války, kdy počty vojáků a vojenské techniky byly nejvyšší. Po jejím konci se počty neustále snižovaly. Z desítek amerických vojenských základen, které se na území Bavorska nacházely, zůstalo v současnosti pouze pět. Američtí vojáci, kteří sloužili na těchto

zrušených základnách měli za úkol chránit SRN před napadením vojsky Varšavské smlouvy. Jednalo se primárně o obranu nížiny mezi pohořími v Hesensku. Tento prostor vojenští stratégové nazývali „*The Fulda Gap*“. Vojáci také např. při cvičeních v Grafenwöhru měli za úkol strážit hranici s Československem. Možná hrozba napadení byla v té době ze strany vojáků a místního obyvatelstva silně přítomná. S postupným rušením a odchodem amerických vojáků z menších útvarů, byl pozorovatelný smutek u tamního obyvatelstva. Doplnila pracovnice tiskového odboru USAG Ansbach Gerlinde Hoyle (Hoyle 2023).

Obrat nastal po napadení Ukrajiny Ruskem v únoru 2022, kdy do Evropy se vrátila válka. Dnes, po dvou letech války, můžeme konstatovat, že se jedná o největší konflikt v Evropě od konce II. světové války. V souvislosti se zhoršením bezpečnostní situace na dalších místech planety, jako například Blízký východ, Indo-pacifik, Korejský poloostrov atd., tak dochází k posilování vojenské připravenosti a přítomnosti vojsk v těchto oblastech. V souvislosti s válkou na Ukrajině je výcvikový prostor v Grafenwöhr-Vilseck přístupný i pro ukrajinské vojáky. V době průzkumu cvičili ukrajinští vojáci v prostorách základny v Grafenwöhr-Vilseck (Zeilmann 2023). K této skutečnosti byla položena otázka i na starosty místních samospráv, zda mají povědomost o cvičení ukrajinských vojáků v prostorách základny. Od obou starostů Grafenwöhr i Vilseck byla podobná odpověď. O ukrajinských vojácích mají povědomost, avšak osobně se s nimi v době provádění průzkumu nesešli (Knobloch 2023; Schertl 2023).

Řada nejvyšších představitelů světových mocností hovoří o konci mírové bezstarostnosti, o zajištění obranyschopnosti a zvýšení výdajů na vojenský průmysl. S tím souvisí také nové výzvy, které jsou před americkými příslušníky vojenských základen v Bavorsku kladeny. V těchto měsících je to jejich účast na největším cvičení NATO v Evropě od konce studené války STEADFAST DEFENDER 2024, které je pro NATO historickým okamžikem a ukazuje transatlantickou jednotu, sílu a odhodlání tváří v tvář čelit vyvíjejícím se

bezpečnostním výzvám. Vzhledem k přetrvávajícímu napětí ve východní Evropě vysílá toto cvičení jasnou zprávu, že NATO je připraveno bránit své členy, své hodnoty a prosazovat kolektivní bezpečnost v euroatlantickém prostoru (NATO 2024).

Místa pobytu americké armády se označují jako *U.S. Army Garrison USAG*. Posádka americké armády v Grafenwöhr-Vilseck nese název *U.S. Army Garrison Bavaria USAG Bavaria*. Dělí se na Grafenwöhr *Tower Barracks* jenž je domovem výcvikového velitelství 7. armády, 41. polní dělostřelecké brigády a dvou praporů 173. výsadkové divize; a Vilseck *Rose Barracks* kde je umístěn 2. jízdní pluk a 18. brigáda vojenské policie. Součástí základny je rovněž Grafenwöhr *Training Area Camps*. V únoru 2017, v reakci na rostoucí rotační síly a přítomnost výcvikových jednotek, *USAG Bavaria* zřídilo 5. komunitu, která má spravovat zdroje posádek ve výcvikových táborech, optimalizovat využívání infrastruktury a zařízení. Stará se také o zajištění efektivního provozu a integraci podpory posádky před nasazením do operace nebo přemístění. USAG dále poskytuje integrovanou podporu základen. Umožňuje připravenost, zajišťuje bezpečnost komunity a udržuje kvalitu života v posádkách (U.S. ARMY 2024a).

Podle údajů ze září 2023 působí na základně Grafenwöhr-Vilseck 16 240 příslušníků americké armády v aktivní službě, 314 rezervistů, 6 872 rotačních a přechodných pracovníků. Kromě toho na základně žije nebo pracuje 16 650 rodinných příslušníků a 9 419 civilních zaměstnanců a dodavatelů, kteří jsou vesměs místními obyvateli. Velitelem základny je plukovník Kevin A. Poole a tiskovým mluvčím je Franz Zeilmann, který pro USAG Bavaria pracuje přes 30 let (Military Installations 2024a).

Výcvikový prostor má více než stoletou tradici. Jako vojenský výcvikový prostor byl vytvořen po aktivaci III. bavorského armádního sboru v roce 1900. Od roku 1908 nese název výcvikový prostor Grafenwöhr. V meziválečném období sloužil k výcviku Wehrmachtu. V této době se také výcvikový prostor několika

násobně zvětšil a tamní obyvatelstvo bylo nuceno se vystěhovat (Zeilmann 2023). Po II. světové válce rozšířila US Army Europe roli a význam výcvikového prostoru, aby vyhověla zvýšeným výcvikovým potřebám. Zvětšila rovněž zázemí pro podporu vojáků během výcviku. Od roku 1947 využívá oblast pro výcvik americká armáda (Military Installations 2024). V současné době je tento prostor se svou rozlohou 22 000 hektarů největším výcvikovým prostorem NATO v Evropě. Je také využíván pro výcvik vojáků Bundeswehru a dalších armád NATO (Stadt Grafenwöhr 2024).

Za hranicemi vojenského prostoru se nachází dvě města: Grafenwöhr se 7 000 obyvateli, zemský okres Neustadt ad Waldnaab a Vilseck se 6 500 obyvateli, zemský okres Amberg-Sulzbach. Městu Grafenwöhr se také přezdívá „*město vojáků*“, které většinově žije z vojenského cvičiště. Starostou města je Edgar Knobloch. Pro město je to nejdůležitějším hospodářským faktorem, které dává práci více než 2 000 obyvatelům. Přesto „*město vojáků*“ v letech 1995-97 investovalo přes 3,5 miliardy Euro do nové průmyslové zóny s cílem usídlit zde firmy. Změna image od vojenského střediska k atraktivní ekonomické oblasti se jeví jako úspěšná. Řada firem se již ve městě etablovala a v současné době se Grafenwöhr počítá k vrcholným centrům inovačních podniků v severním Horním Falcku. Přesto, nebo právě proto bude město, kvůli přeložení jedné brigády plánované americkou armádou, nadále růst a nálepky vojenského města se jen tak nezbaví. Díky investované částce ve výši kolem 1 miliardy Euro se zde usídli cca. 8 500 dalších amerických občanů. To znamená stavbu nových bytů, škol, školek, možností nákupu, sportovních zařízení a zařízení pro volný čas (Centrum Bavaria Bohemia 2024a). Američtí vojáci a jejich rodiny nejsou jen hosty v cizí zemi, ale opravdu spoluobčané a partneři v osobním i profesním životě. V otázce bydlení mají obě místní samosprávy snahu vyjít, co nejvíce vstříc vůči americkým vojákům. Příkladem může být, že vojáci se nemusí hlásit na úřadě a vyplňovat přihlášku k pobytu. Zároveň je v regionu velká podpora k výstavbě nových bytových jednotek a rekonstrukci stávajících (Knobloch 2023). Grafenwöhr také

nabízí každoroční setkávání amerických vojáků s místními občany ve formě německo-americké pouti v polovině léta.

Město Vilseck na severu bezprostředně přiléhá k vojenskému prostoru. Starostou města je Hans-Martin Schertl. K území města patří také vojenský tábor americké armády na jižním okraji vojenského výcvikového prostoru, tzv. „*Jižní tábor*“, který tvoří samostatné moderní malé město. Žije a pracuje tam více než 10.000 Američanů a je tam zaměstnáno více než 1.000 německých pracovníků. Velká část amerických vojáků bydlí se svými rodinami ve městě mimo Jižní tábor, v současné době je to asi 4.500 lidí. Jako příslušníci armády nemají povinnost hlásit se k pobytu, takže nejsou zahrnuti v oficiálních statistikách o počtu obyvatel. Skutečný počet obyvatel města Vielseck je tedy stále vysoce nad úředně zveřejňovaným počtem (Centrum Bavaria Bohemia 2024b). Absence povinnosti přihlásit se na úřadě, je dle starostů vstřícné a funkční gesto pro podporu a budování vzájemných vztahů s americkou základnou (Schertl 2023). Na rozdíl od Grafenwöhru nemá tak rozvinutou ekonomickou zónu a závislost na americké základně je tak vyšší (Centrum Bavaria Bohemia 2024b). Celý region prosperuje rovněž z velkého množství zakázek, například na stavební investice nebo služby. Mnoho příslušníků amerických ozbrojených sil žije mimo výcvikový prostor. Jejich spotřebitelské výdaje rovněž významně přispívají k ekonomické síle oblasti (Stadt Grafenwöhr 2024).

Druhou zkoumanou lokalitou je základna ve městě Ansbach. Posádka nese název USAG Ansbach, který integruje a poskytuje základní podporu, aby umožnila připravenost a projekci sil stálých a rotačních jednotek americké armády (Military Installations 2024b). Jedná se o strategický uzel leteckého provozu pro pozemní síly USA v Evropě. Podpora kromě pracovních povinností zahrnuje zajištění sítě sociálního zabezpečení a péče těchto jednotek a jejich rodinných příslušníků. Zajišťuje vhodnou infrastrukturu v kasárnách, jejich údržbu a modernizaci (Stadt Ansbach 2024).

V rámci zefektivnění řízení operací umožňuje taktickým velitelům soustředit se na svůj základní výcvik a mise. V současné době podporuje více než 6 600 vojáků, civilistů a rodinných příslušníků, kteří pracují a žijí v oblasti USAG Ansbach. Umístění jednotek je v 8 jednotlivě stojících kasárnách (kasárna Barton, Bismarck, Bleidorn, Franken, Katterbach, Shipton a Urtas) a v nedalekém Illesheim kasárna Storck (Military Installations 2024b). Součástí základny je také výcvikový areál Oberdachsten severozápadně od města. Největším objektem základny je letiště v Katterbachu. Velitelem USAG Ansbach je plukovník Aaron Dixon. Celková plocha zabraná základnou je okolo 40 kilometrů čtverečních (U.S. Army 2024b). V posádce Ansbach jsou dislokovány jednotky 12. brigády bojového letectva, 7. ženijní brigáda, 5. prapor 4. dělostřeleckého pluku protivzdušné obrany, zdravotní a zubní klinika, velitelství výcviku 7. armády a 405. armádní polní podpůrná brigáda LRC Ansbach (U.S. Army 2024c).

Město Ansbach bylo od konce II. světové války posádkovým městem a je hlavním městem Střední Franky. Historicky město již stovky let hostí vojenské posádky. První vojenské zařízení, známé jako Hindenburgovy kasárna, bylo postaveno v roce 1772. Němečtí vojáci v nich byli až do konce II. světové války. Poté je obsadila americká armáda. Po roce 1990 byly kasárna vráceny německému státu a nyní se v nich nachází nákupní centrum Bruecken. V současné době má město Ansbach více než 50 000 obyvatel (Military Installations 2024b).

Samotná radnice Ansbachu se mi odmítla vyjádřit k problematice americké vojenské základny s odkazem na to, že nemá patřičné personální kapacity na rozhovor se mnou. Vzhledem k této situaci jsem oslovil starostu obce Petersaurach Herberta Albrechta. Obec katastrálně sousedí s letištěm Katterbach, na kterém panuje velmi čilý provoz, zejména vrtulníků. V katastru obce žije přes 5 000 obyvatel (Petersaurach 2024). V dřívějších letech panovala určitá skepse a odpor ze strany místního obyvatelstva proti tomuto letišti. V oblasti Ansbachu vznikaly hnutí, které se vymezovaly vůči americkým vojákům. Příkladem může být hnutí „AMI GO HOME“. Podle starosty města se však tyto hnutí po začátku války na

Ukrajíně stáhly z veřejného prostoru. V době provádění výzkumu se podle něho už situace zklidnila a všichni jsou si vědomi hrozby války, říká starosta. Albrecht (Albrecht 2023).

1.2. Koncept civilní mocnosti

Se Spolkovou republikou Německo se také pojí koncept civilní mocnosti, se kterým přišli především němečtí teoretici. V této práci je koncept civilní mocnost zmíněn v důsledku přenechání bezpečnosti SRN Spojeným státům. Tato skutečnost hraje svojí roli ve vztahu mezi americkými základnami a místními samosprávami. Můžeme hovořit o jednom z prvotních stavebních kamenů v budování vzájemných vztahů mezi zkoumanými subjekty.

Teoretický koncept civilní mocnosti pochází z konstruktivismu. Mezi hlavní teoretiky patří Hans Walter Maull a Knut Kirstem. Henning Tewe píše, že *„Koncept občanské moci Maulla a Kirsta je pokusem o spojení zahraničněpolitické analýzy a zahraničněpolitického poradenství (Tewes 1997: 348).“*¹ Koncept pak podle Tewe má nejen snahu vysvětlit, proč je zahraniční politika určitých států specifická, ale také poskytuje těmto státům nástroje, díky kterým mohou působit v mezinárodním systému (ibid).

Výše uvedení teoretici zakládají svůj koncept civilní moci na normách, které spoluvytváří podmínky pro možnou spolupráci států v mezinárodním systému. Mezi tyto normy řadí svobodu, demokracii a tržní hospodářství. Zahraniční politika civilní mocnosti by měla klást důraz na podporu demokratizačních procesů a tržně-ekonomických struktur (Tewes 1997: 348). Samotný koncept civilní mocnosti aplikují na státy Německo a Japonsko, které se po druhé světové válce rozhodly zaměřit svoji zahraniční politiku úplně jiným směrem, jež se odlišoval od tradičních vzorů velmocí a zodpovědnost za svoji národní bezpečnost

¹ „Das Zivilmacht Konzept ist der Versuch einer Verbindung von Außenpolitikanalyse und Außenpolitikberatung (Tewes 1997: 348)“.

přenechaly Spojeným státům. Odpovědí, co vedlo zmíněné země k takto neobvyklým zahraničněpolitickým rozhodnutím, je podle Maulla specifická identita a koncept rolí (Maull 2018: 88).

Německo a Japonsko přijali koncept rolí v průběhu druhé poloviny 20. století. Koncept rolí stanovuje, že státy jako individua jsou zasazeny v sociálním kontextu, v němž se chovají na bázi norem, které si osvojily procesem socializace. Koncept rolí nabízí pouze širší směrnicí zahraniční politiky a je nutné, aby byl často potvrzován a modifikován na základě měnících se okolností (Maull 2018: 88—89). Zahraničně politický koncept role Západního Německa se vyznačoval kontinuitou. Západní Německo se po konci druhé světové války integrovalo do západních struktur, přijalo Marshallův plán, který přinesl obrovské možnosti pro rekonstrukci a ekonomické oživení. Dle Maulla Marshallův plán sloužil jako: [...] „vozidlo k ekonomické obnově a integrace (Maull 2018: 89).“² Západoněmecký koncept rolí dosáhl své „dospělosti“ v 70. letech 20. století, kdy se o něm dalo mluvit jako o ideál typu civilní mocností. Maull zmiňuje, že podoba ideál typu civilní mocnosti má za snahu „civilizovat“ mezinárodní politiku a transformovat jí do roviny podobající se domácí politice s liberálně demokratickými prvky. Existují tři nejdůležitější prvky. Prvním je vůle formovat budoucí mezinárodní politiku. Druhým prvkem je výměna části své autonomie za poskytnutí bezpečnostních záruk jiným mezinárodním aktérem. Posledním, třetím prvkem je politika, která podporuje mezinárodní normy i bez sledování svého specifického národního zájmu (Maull 2018: 89—91).

Západoněmecký koncept rolí se přibližoval k výše zmíněnému ideál typu. Mezi hlavní aspekty německého konceptu rolí patřila oddanost k multilateralismu obecně i na úrovni evropské integrace. Německo přijalo nový koncept sdílené suverenity, který se odlišoval o Vestfálského konceptu nedělitelné suverenity. Přijmutí nového konceptu souviselo se skutečností, že Německo přenechalo

²[...] „vehicle to economic rehabilitation and integration (Maull 2018: 89).“

garanci bezpečnosti externímu aktérovi, tedy Spojeným státům a samotná domácí armáda (Bundeswehr) byla plně integrována do NATO. Dalším principem, které Západní Německo sledovalo v zahraniční politice byla rehabilitace. Nacistické Německo zanechalo morální katastrofu v německém obyvatelstvu. K obnovení serióznosti, Západní Německo kladlo důraz na právní stát, ve kterém je dbáno na respekt k lidským právům. Jedním z kroků bylo také akceptování, že mezinárodní právo je nadřazené německým zákonům *Grundgesetz*. Další změnou bylo využití diplomacie k šíření míru a stability. Takto zněla logika *Ostpolitik* a navázání diplomatických styků se Sovětským svazem. (Mauß 2018: 89—90).

Po znovusjednocení Německo potvrdilo svým aliančním partnerům, že neaspíruje po zbraních hromadného ničení. Tento krok byl v souladu se strategií budování důvěry. S vypukujícími krizemi ve světě se Německo muselo vypořádat s kritikou, která na něj byla vznesena. Jednalo se především o válku v Perském zálivu a o řešení rozpadu Jugoslávie. Německá politika o použití síly prošla změnou a v tvorbě zahraniční politiky museli Němci akceptovat fakt, že jejich stát musí do určité míry participovat na multilaterálních vojenských operacích. I přesto, jakákoliv participace Bundeswehru v zahraničí musí být odsouhlasena Spolkovým sněmem *Bundestag*. (Mauß 2018: 91—93).

Spolupráce mezi Západním Německem a Spojenými státy byla dle Maußa za studené války prvořadá. Po konci studené války a znovusjednocení Německa můžeme pozorovat pokusy o vyrovnání váhy ve vztazích s Evropským společenstvím. Cílem Německa bylo vytvořit rovnováhu ve vztazích, jak s USA, tak i s Evropským společenstvím. Tento krok podporuje i německé odmítnutí autorizace americké intervence do Iráku v Radě bezpečnosti OSN. I přesto, že Německo bylo jen nestálým členem Rady, ukázalo, že Berlín nebude vždy stoprocentně podporovat a souhlasit s Washingtonem. (Mauß 2018: 91—94).

Německá role civilní mocnosti a s ní spjaté hodnoty a normy se částečně mění s příchodem krizí v jednadvacátém století. Hlavním hybatelem byla situace na

Ukrajíně v roce 2014-15 a pozdější invaze vojsk Ruské federace na její území v roce 2022. Německo si uvědomuje, že s některými aktéry nebude moci vést dialog. Zároveň situace na Ukrajině přináší na starý kontinent dlouho zapomenutý pocit ohrožení a strach z možného napadení. Německo reaguje na vzrůstající bezpečnostní hrozbu a částečně mění svůj postoj k vedení zahraniční politiky. Můžeme mluvit o jakési reformě vnímání konceptu civilní mocnosti. Někdy se dokonce hovoří i odklonu z tohoto konceptu.

Změnu můžeme demonstrovat na několika příkladech. Německo od začátku války na Ukrajině, napadenou zemi finančně podporuje v oblasti humanitární a ekonomické. Přes počáteční zdráhavost, se Německo odhodlalo také k výrazné vojenské pomoci. V dodávkách vojenské techniky se co do objemu dodávek zařadilo na druhé místo za USA. V období od ledna 2022 do října 2023 dosáhl objem vojenské pomoci více než 17 miliard eur. V případě USA to bylo 44 miliard eur. Bezprostředně po napadení Ukrajiny, 27. února 2022, spolkový kancléř Olaf Scholz ohlásil na zvláštním zasedání Bundestagu zřízení speciálního fondu na modernizaci Bundeswehru ve výši 100 miliard eur. Bundeswehr rozšířil podporu východních spojenců v NATO. Se svými 13 700 vojáky je klíčovým přispěvatelem jednotek do sil rychlé reakce NATO *NRF-NATO Response Force*. V Litvě v únoru 2022 zvýšil nasazení vojáků na 900 mužů a žen v bojové skupině (Bundesministerium der Verteidigung 2022). V červnu 2023 se SRN a Litva dohodli na umístění obrněné brigády, která bude umístěna v nově vybudované stálé základně. Plán je umístit do konce roku 2027 brigádu v počtu až 4 800 vojáků a 200 civilních zaměstnanců (Bundesministerium der Verteidigung 2023).

V zemi se na základě požadavků Bundeswehru otevřela také diskuse ohledně znovuzavedení vojenské základní služby, která byla ukončena v roce 2011. Ministr obrany Boris Pistorius proto také zkoumá model, který pochází ze Švédska. Jedná se o druh dobrovolné vojenské služby po povinné registraci všech mladých mužů a žen. Tento model byl ve Švédsku zaveden v roce 2017. Zda pro tyto své kroky získá většinu politického spektra se ukáže v budoucnu (Zeit Online 2023). I přes

tyto změny je stále bezpečnost Německa a jeho obyvatel závislá na Spojených státech. Neberme tedy výše zmíněné kroky za odklon od spolupráce s USA. Participace amerických vojenských jednotek v Německu a v celé Evropě je od konce studené války potřeba více než kdy jindy. Podobný pohled měli i všichni respondenti, se kterými jsem hovořil. Německo si je opravdu vědomo hrozby a má velkou snahu jí řešit.

1.3. Fenomén amerických základen

K pochopení fenoménu amerických základen je potřeba se nejdříve zaměřit na jeho typologii. Tematické odvětví stálého zahraničního pobytu vojsk na území hostujícího státu obsahuje několik termínů, které je potřeba vysvětlit. Za prvé je potřeba rozlišit termíny „*základna, zařízení a instalace*“. Na první pohled bychom mohli vnímat tyto pojmy za synonyma. Každý pojem však označuje něco jiného. Dle Harkavyho pod pojmem základna je myšlena situace, kdy pozvaná země má neomezený přístup a svobodu k operacím na daném území. Na rozdíl od pojmu zařízení, ve kterém má konečné slovo hostitelská země. Hostitelská země má tak absolutní suverenitu a přístup pozvané země je předmětem diskuse, který se může změnit. Pojem instalace postrádá politický nebo ideologický podtext. Jedná se o technický termín jedné operace, jež má jen jeden úkol. Za druhé se jedná o termín „*zahraniční vojenská přítomnost*“³. Jedná se širší pojem, který zahrnuje výše zmíněné termíny jako základny a zařízení. Současně obsahuje také poradní skupiny, vojenské formace a vedení operací, které nemusí být přímo na půdě základny (Harkavy 1989: 7—8). Dalším pojmem jsou „*zámořské základny*“⁴. Zmíněný pojem byl hojně využíván v období studené války, kdy Spojené státy a Sovětský svaz rozšiřovaly svůj vliv a geopolitický přístup v zemích třetího světa. Zajišťovat přístup k budování zámořských základen je v americké bezpečnostní

³ „*foreign military presence*“ (Harkavy 1989: 1)

⁴ „*overseas bases*“ (Cooley 2008: 4)

politice dodnes. Zámořské základny jsou brány jako nástroj ve válce proti teroru. Plánovači základen také upravují jejich fungování, tak aby se dokázaly vyrovnat s regionálními hrozbami (Cooley 2008: 4).

Realita a úkol amerických vojenských základen se liší napříč světem. V některých místech obsahují jen několik instalací, v dalších jsou to obrovské komplexy pokrývající desítky kilometrů čtverečních. Např. americká vojenská základna v německém městě Stuttgart obsahuje 16 instalací v různých oblastech města a v pěti sousedních městech. Z tohoto důvodu je také problémové určit reálný počet amerických vojenských základen. Dalším velkým komplexem je zkoumaný Grafenwöhr-Vilseck, jak bylo představeno v sekci představení aktérů. Například podle Joseph Gerson Spojené státy udržují obrovské množství „*velitelství, kontroly, komunikace a zpravodajství* (Gerson — Birchard 1991: 13).“ ve zkratce C3I⁵, které obsluhuje nízko početný americký personál. Tyto zařízení ministerstvo obrany neřadí do seznamu vojenských základen (Gerson — Birchard 1991: 8).

Dále lze americké vojenské zámořské základny rozlišit do třech kategorií. První kategorií jsou hlavní operační základny. Na těchto základnách jsou bojové jednotky permanentně umístěny. Většinou s sebou mají i své rodiny. Mezi hlavní operační základny se řadí například letecká základna Rammstein. Druhou kategorií jsou předsunutá operační stanoviště. V tomto případě se jedná o malý počet amerických jednotek situovaných k dočasným nasazením a výcvikům. Příkladem je Sembawang přístavní zařízení v Singapuru. Poslední, třetí kategorií jsou kooperativní bezpečnostní lokality. Zanechávají za sebou nejméně stop a nejsou příliš náročné na správu. Využívají se především v náhlých situacích, žádajících rychlou reakci a oproti první kategorii jsou několikanásobně levnější (Stevenson 2022).

⁵ „*Command, control, communication and intelligence* (Gerson — Birchard 1991: 13).“

Zámořské základny slouží dle Gersona ke čtyřem zásadním misím. Mají dlouhodobě projektovat konvenční vojenskou složku Spojených států, připravit se na a ke spuštění jaderné války, sloužit jako spouštějící past garantující americkou vojenskou reakci k útoku v případě Německa a Koreje, a nakonec sloužit jako symbol síly, vlivu a ambice Spojených států amerických. Jak již bylo zmíněno v poválečné době (...) „americké základny hrály kritickou roli v udržování dominance ve většině třetího světa (Gerson — Birchard 1991: 13).“⁶ V roce 1991 mělo více než 1500 vojenských instalací nukleární potenciál. Tedy možnost instalovat jaderné hlavice na jejich územích. Instalace vojenských základen v Německu a v Koreji byla pragmatickým krokem vlády Spojených států. Napadení těchto zemí Sovětským svazem by automaticky znamenalo zapojení USA do konfliktu. Jak již bylo zmíněno vojenské základny sloužily jako nástražné zařízení. Posledním typem jsou základny jako námořní stanoviště Guantanamo a další na Kubě, které původně byly tvořeny k zajištění bezpečnosti v Karibiku a dnes mají primárně symbolickou hodnotu síly a dominance v tomto regionu (Gerson — Birchard 1991: 13—14). Mezi další typy patří tajné základny a špionážní zařízení u kterých je složité dohledat počet a množství posádky (Herrera — Cicchini 2013: 12).

Americké vojenské základny se ne vždy setkávaly s pochopením a podporou obyvatelstva hostitelské země. Hlavními body nepochopení byla otázka suverenity a opodstatnění základen. I přesto, že obyvatelstvo v Americe si myslelo a myslí, že Spojené státy ve světě tvoří „dobro“ a chrání před „zlem“, toto přesvědčení se ne vždy slučovalo s myšlením lidí mimo Spojené státy. V průběhu času a napříč světem můžeme nalézt zmínky protiamerických názorů a hnutí. Samozřejmě myšleno v hostitelských zemích, které byly více či méně stabilními demokratickými státy. Neberu v tuto chvíli v potaz například americké základny v Afghánistánu nebo v Somálsku apod. Mezi reálné příklady zmíním například

⁶ (...) „U.S. bases have played a critical role in maintaining U.S. dominance in much of the Third World (Gerson — Birchard 1991: 13).“

situaci na ostrovech Portoriko, Guam nebo Palau. Na těchto ostrovech došlo k depopulaci, půda k pěstování a vody k rybaření byly obsazeny. Dalším negativním vlivem může být například známá prostituce v okolí amerických základů v Koreji apod. Hlavním bodem z tohoto odstavce by mělo být to, že i přestože americké základny představují a brání západní demokratický smysl života, mají i svá negativa. V otázce kritiky budování amerických základů a komplexně americké dominanci jsou věnovány odstavce níže (Gerson — Birchard 1991: 13—14).

Existenci stovek amerických základů ve světě můžeme označit jako fenomén. Důvodů může být hned několik. Například David Vine označuje Spojené státy anglickým výrazem „*Base Nation*“ v českém jazyce „*národ základů*.“ Když se podíváme na statistické údaje, tak Vine není daleko od pravdy (Vine 2015b). Amerických vojáků v aktivní službě mimo území Spojených Států bylo k roku 2020 mezi 160 až 170 tisíci. Nejpočetnější zastoupení vojenské personálu bylo v Japonsku, následuje Německo a Jižní Korea (Allen 2022: 360—362). Celkový přesný počet zámořských základů Spojené státy neuvádějí. Nejčastěji se člověk setká s číslem 750 základů, které zmiňuje i David Vine ve svém seznamu amerických základů z roku 2021 (Vine 2021). Americké zámořské základny jsou základním stavebním prvkem vojenské doktríny a strategie.

Občas se můžeme setkat i s tvrzením, že Spojené státy mají více zámořských základů než jakýkoliv jiný národ na světě (Vine 2015a). Zjišťovat, zda toto tvrzení je pravdivé nebo nikoliv není náplní této práce, avšak poukazuje to na sociální diskurz o tomto tématu. Fakt, že odborníci, akademici, média a poté i samotní lidé píšou a diskutují o množství amerických základů, podporuje tvrzení, že můžeme hovořit o fenoménu. V souvislosti s tím je viditelná linka napříč společnostmi. Jako každý fenomén, má i tento svojí stinnou stránku, ke které jsou lidé kritičtí. Jedná se především o diskusi na téma potřeby takového množství základů ve světě a jaké tyto základny mají vliv na místní systém. Tak, jak již bylo naznačeno v předešlé podkapitole. Základny Spojených států v některých

případech přináší sebou i negativní dopady na místní obyvatelstvo, životní prostředí a hospodářství.

Samozřejmě Spojené státy nejsou a nebyly jediným státem, který se minimálně v minulosti nepokoušel o podobnou věc. Nejbližší tomu byl Sovětský svaz, který měl nespočet svých vojenských základen napříč svými satelity, a také v zemích třetího světa. Jak už bylo zmíněno výše, samotný pojem zámořských základen právě pochází z období studené války a americko-sovětského soutěžení o nerostné suroviny v zemích třetího světa a rozšíření moci v mezinárodním systému. Rovněž z tohoto porovnání je očividné, že Spojené státy přechýlily Sovětský svaz množstvím svých zámořských základen a znovu potvrzuje, že americká situace je v novodobých dějinách unikátní (Military Installations 2024c).

Kritika amerických základen a jejich ekonomická stránka má dvě strany, domácí a hostitelskou. Z podstaty tématu se nevěnují kritice z řad obyvatel Spojených států, ale především kritice obyvatel hostitelského státu. Holmes uvádí, že většina odporu vůči zámořským základnám přichází od sociálních hnutí, které se vymezují proti existenci základen Spojených států na jejich území. Přebírá také výsledky výzkumu Andrewa Yeo, který tvrdí, že šance vlády na podlehnutí sociálním hnutím je vyšší v následujícím případě (Yeo 2011 cit. dle Huston 2014: 13). Pokud politické elity mají silný konsenzus na bezpečnosti své země, sociální hnutí mají menší šanci ovlivnit rozhodující elity. Pokud ovšem politické elity nemají jednoznačnou shodu v otázce bezpečnosti, sociální hnutí mají větší šanci ovlivnit elity (Huston 2014: 11—15).

Mezi další kritiku amerických základen patří zvýšená prostituce v okolí základen. Světoznámý případ v Koreji ovšem není jediným. Mezi další můžeme například zmínit situaci v druhé polovině dvacátého století na Filipínách v okolí námořní základny *Subic Bay* a letecké základny *Clark*. V dobách největšího vytížení základen, které sloužily i jako místa k „odpočinku a regeneraci“⁷

⁷ „rest and recreation (Gerson — Birchard 1991: 18).“

americkým jednotkám alokovaným v Asii/Pacifiku, se tisíce žen živilo prostitucí (Gerson — Birchard 1991: 18).

Prostituce nebyla jediným problémem. Jak již bylo zmíněno výše, ekologický dopad na životní prostředí v blízkosti amerických vojenských základů je dalším bodem kritiky většiny protestních hnutí proti základnám. Samozřejmě provoz vojenské základny nese ruku v ruce problémy se zásahem do lokálního ekosystému. Člověk si ovšem musí položit otázku. Prokazuje vedení základny snahu o co nejmenší možné znečištění lokálního životního prostředí? Jak již bylo poukázáno na příkladech ostrovů Guam, Portoriko nebo Palau. V těchto případech nebyl brán příliš velký zřetel na životní prostředí nebo na tamní obyvatelstvo, které žilo v koexistenci s lokálním ekosystémem (Gerson — Birchard 1991: 13—14).

I přes to, že je k některým americkým zámořským základnám vedena kritika ze strany lokálních hnutí, množství obyvatel, které jsou v okolí základů zaměstnávány, přesahuje tuto kritiku několika násobně. I na základě zkoumaných objektů, lze hovořit o tom, že americké zámořské základny přinášejí do tamních lokalit mnoho pracovních nabídek s možností vydělat si peníze. V hůře rozvinutých oblastech světa, lze někdy hovořit o jediné možnosti dobře placené práce. Americké zámořské základny přinášejí sebou do svého okolí velký kapitál, který investují. V některých případech se tedy může stát, že USA jsou největším zaměstnavatelem a investorem (Sifton 2006). Tento jev se ovšem nemusí stát jen v méně rozvinutých oblastech světa, např. v Grafenwöhr-Vilseck je americká základna jedna z největších zaměstnavatelů v regionu a k výstavbě nových zařízení, budov a silnic využívá lokální německé firmy (Zeilmann 2023).

1.4. Vymezení existence amerických základů s právním rámcem SRN

Přístup cizích ozbrojených sil na německé území a pobyt na něm je založen na zvláštních právních základech. Právo pobytu vyplývá z nezbytného formálního souhlasu Spolkové republiky Německo s pobytem cizích

ozbrojených sil na jejím území a týká se tedy otázky, zda je cizím ozbrojeným silám vůbec povolen pobyt v Německu. Po skončení II. světové války byl pobyt cizích vojsk na území Německa založen na okupačním právu. Dne 23. října 1954 byla uzavřena Smlouva o pobytu cizích ozbrojených sil ve Spolkové republice Německo, kterou byl vytvořen smluvní základ pro pokračující, trvalý pobyt zahraničních sil rozmístěných v Německu. Smlouva byla podepsána mezi SRN a osmi smluvními stranami USA, Kanadou, Velkou Británií, Francií, Belgií, Nizozemskem, Dánskem a Lucemburskem a byla uzavřena na dobu neurčitou. Vedle této smluvní dohody si spolková vláda SRN vymínila právo schvalování rozmístění dalších jednotek. Jedná se hlavně o dočasný pobyt cizích armád, především v případě společných cvičení s jednotkami Bundeswehru na území SRN (Auswärtiges Amt 2019).

Práva a povinnosti ozbrojených sil ze zemí NATO, umístěné na území SRN na základě této Smlouvy, se řídí stanovovacím řádem Statutu sil NATO z roku 1951, který byl upraven v dodatkové dohodě k tomuto Statutu v roce 1959. Dodatečná dohoda obsahuje podrobné předpisy o nejdůležitějších otázkách týkajících se rozmístění v Německu. Dislokovaným silám, kromě dalšího, bylo přiznáno množství základních výsad a imunity. Především v oblasti občanskoprávní a trestní jurisdikce, odpovědnosti, povinnosti sociálního zabezpečení a také celní a daňové povinnosti. Vedle toho stojí další individuální předpisy, zanesené zejména v dodatkové dohodě. Jedná se o užívání nemovitostí nebo zaměstnávání německého místního personálu (ibid).

Samostatně je řešeno právní postavení velitelství NATO a jeho personálu. V Německu jeho postavení upravuje Protokol o právním postavení velitelství, jenž byl sepsán na základě Severoatlantické smlouvy z roku 1952. Tento Protokol byl pojat jako dodatková dohoda mezi SRN a Nejvyšším velitelstvím spojeneckých sil NATO v Evropě „*SHAPE*“ v roce 1967 (ibid).

Po pádu železné opony byla 12. září 1990 podepsána Smlouva o konečné úpravě ve vztahu k Německu. Jednalo se o smlouvu „*dva plus čtyři*“, SRN a NDR na straně jedné a USA, SSSR, Francie a Velká Británie na straně druhé. Smlouva umožnila znovusjednocení Německa. Z pohledu této práce je důležitým faktem smlouvy skutečnost, že sjednocené Německo jako celek bude členem NATO a z prostoru bývalé NDR budou do roku 1994 staženy vojska Sovětské armády. Dalším aspektem smlouvy byla skutečnost, že zůstala v platnosti původní smlouva o pobytu cizích vojsk z roku 1954 uzavřená na dobu neurčitou, nyní s doplňkem o možné výpovědní lhůtě 2 měsíce. Nedílnou součástí smlouvy je rovněž článek, který stanoví, že cizí ozbrojené síly a jaderné zbraně nebo jejich nosiče nemohou být trvale umístěny ani přemístěny do nové části sjednoceného Německa ve spolkových zemích: Berlín, Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko (ibid).

Další úpravy právního statutu pobytu cizích vojsk na území SRN byly provedeny v letech 1993, 94, 95 a 98. Jednalo se vždy o řešení dočasného pobytu cizích vojsk, za účelem cvičení, pozemního tranzitu a výcviku jednotek. V letech 2000 až 2014 Spolková vláda uzavírala smlouvy podobného typu se zeměmi, které postupně přistupovaly k NATO. Jednalo se především o Polsko, Českou republiku a Maďarsko. Na bázi dvoustranných bilaterálních dohod SRN umožňuje přechodný pobyt, například za účelem účasti na společných cvičeních s Bundeswehrem, také ostatním zemím, které nejsou v NATO ani v Partnerství pro mír (ibid).

V roce 1995 Spolkovým sněm přijal, se souhlasem Spolkové rady, Zákon o právním postavení ozbrojených sil při dočasném pobytu ve Spolkové republice Německo. Zákon umožňuje Spolkové vládě, bez souhlasu Spolkového sněmu, zákonnými opatřeními uvádět v platnost dohody s cizími státy o vstupu a dočasném pobytu jejich ozbrojených sil právě za účelem cvičení, pozemního průjezdu a výcviku jednotek. Zajímavostí je, že tyto dohody lze uzavírat pouze se

zeměmi, které zároveň povolí pobyt Bundesweheru na jejich území. Poslední novelizace tohoto Zákona byla v roce 2020 (ibid).

Na zemské úrovni bylo v roce 1963 vydáno Sdělení bavorského zemského ministerstva vnitra o právním postavení příslušníků stálých sil, jejich doprovodu a jejich příbuzných, které bylo částečně upraveno v roce 1965. Jedná se o komplexní řešení všech otázek spojených s pobytem cizích vojáků, od povolení k pobytu, jejich pohybu, až po řešení otázek trestných činů a pravomoci policie. Sdělení je platné až do současnosti (Bayerische Staatskanzlei 2024).

V případě trvalého pobytu amerických jednotek, pro vojenský i nevojenský personál a jejich rodinné příslušníky platí německé zákony. Proto si musí všichni z nich uvědomovat, jaká práva jako Američané mají. Jestli německé orgány využijí jejich jurisdikční právo, závisí na okolnostech případu. Němečtí policisté jsou oprávněni pokutovat na místě za menší dopravní přestupky, které nejsou spojeny s nehodou. Americký personál a rodinní příslušníci podléhají výhradně soudnímu řízení u německého soudu. V občanskoprávních žalobách mají německé soudy pravomoc nad všemi stranami bez ohledu na státní příslušnost. Američané tak mohou žalovat nebo být žalováni u německých soudů v takových případech, jako je porušení nájemní smlouvy nebo neplacení dluhů. Německé úřady mohou také přímo obsluhovat občanskoprávní řízení příslušníků služeb a civilních zaměstnanců ministerstva obrany a jejich rodinných příslušníků. Německé orgány činné v trestním řízení mají rovněž právo vyžadovat od amerického personálu prokázání identifikace. Proto musí všichni mít svůj vojenský průkaz vždy u sebe (Ramstein Air Base 2024). Podobná situace platí i pro externí zaměstnance, kteří se při vstupu na základnu musí legitimizovat služebním dokladem. V případě jeho absence, musí vyplňovat formulář (Hoyle 2023).

2. Vztahy mezi americkými základnami a místními samosprávami

2.1. Historické souvislosti existence amerických základen na území SRN

Pro lepší pochopení souvislostí souvisejících s problematikou amerických základen na území Spolkové republiky Německa je potřeba nastínit historická fakta, která vedla ke vzniku těchto základen, jejich fungování a historickou změnu jejich poslání. Historie je popisována od konce II. světové války, přes vznik SRN, jeho vstup do NATO a období Studené války, až po znovusjednocení Německa. Závěr popisu historických souvislostí je věnován změnám v počtech amerických jednotek na území Německa.

2.1.1. Okupační zóny a vznik SRN

Po konci II. světové války bylo Německo rozčleněno do okupačních zón. Zvláštní status získalo Sársko a území mezi Odrou a Nisou. Na Postupimské konferenci v létě 1945 vítězné mocnosti představily svoje představy o možném poválečném uspořádání Německa. Zatímco SSSR prosazovalo sjednocené Německo, které by mělo být neutrální, na straně Západních velmocí prosazovala své názory Francie. Někteří její politici chtěli německý prostor roztržít, zčásti jej včlenit do sousedních států a zbytek změnit v převážně zemědělskou oblast. Rozhodující slovo v jednáních měla nakonec Velká Británie a USA. Oběma zemím se povedlo prosadit, že se ani jedna ze zemí nebude teritoriálně rozšiřovat. Pokud budou změny v územní celistvosti Německa, tak jedině se souhlasem dotčeného obyvatelstva. Dalším předpokladem pro poválečné uspořádání země se měla stát vůle lidu, jako jediného suveréna, který měl rozhodnout o státní formě a dalším politickém směřování Německa. S tím nakonec souhlasil i Sovětský svaz, který však tyto zásady ve své okupační zóně neaplikoval (Novotný 2014: 15).

Celkovou politiku vítězných mocností můžeme shrnout do čtyř „D“ – demilitarizace, denacifikace, dekartelizace a demokratizace. Po vstupu na území

Německa a ukončení války vítězné mocnosti převzaly také politickou moc v zemi. Vojenské jednotky se musely zasadit o znovu fungování samospráv. Do funkcí starostů a primátorů byly většinou jmenováni lidé, kteří na těchto postech působili před rokem 1933. Takovým příkladem byl také Konrád Adenauer, který byl opětovně povolán do funkce primátora Kolína nad Rýnem. Vzhledem k obsahu této práce se primárně zaměřím na situaci, jež byla v americké zóně, do které rovněž vedle Bádenska-Wurtemberska a Hesenska, patřilo Bavorsko. V zóně USA se správci rychle zasadili o dosazení provizorní vlády v Bavorsku. Provizorní vláda se poprvé sešla již 28. května 1945 (Novotný 2014: 16—21). Stejným způsobem byl v Německu oživován politický život dříve zakázaných politických stran nebo došlo ke zcela novým projektům, jako bylo založení Křesťansko-demokratické unie CDU a v případě Bavorska založení Křesťansko-sociální unie CSU 13. října 1945, která si dodnes ponechala svůj název i samostatnost, přestože je její provázanost s CDU velmi intenzivní (Novotný 2014: 25—26). Specifikou této strany je fakt, že kromě let 1954-58, se vždy podílela na vládě v Bavorsku. Od jejího založení CSU vyhrála všechny bavorské volby s výjimkou jediných v roce 1950, kdy skončila druhá za SPD, ale do vlády s nimi zasedla. Desetkrát ve své historii dostala strana nadpoloviční většinu hlasů a v letech 1974 a 2003 ji podpořilo dokonce přes 60 procent voličů (ČT24 2018).

V letech 1945 až 1947 pokračovala snaha o vzájemnou dohodu mezi vítěznými mocnostmi ve vztahu k Německu, přestože narážela na odlišné představy těchto mocností, především ze strany SSSR. V roce 1947 došlo definitivně k rozhodnutí o rozdělení Německa. Souviselo to se změnou zahraniční politiky USA, kterou představovala politika „*zadržování*“ *komunismu*, přesně prezentovanou takzvanou *Trumanovou doktrínou*. V listopadu a prosinci roku 1947 proběhla poslední konference ministrů zahraničí vítězných mocností. Ta se však nesla v duchu ústního napadání a musela být předčasně ukončena. V tomto momentu fakticky skončila politika spolupráce čtyř velmocí a jejich správy nad celým Německem. Otevřela se tak možnost integrace na teritoriu západních zón spojených do trizonie,

mezi které patřila americká, britská a francouzská okupační zóna. Základní podoba nového státního uspořádání byla přijata na konferenci zástupců tří vítězných mocností a tří zástupců zemí Beneluxu, tedy Belgie, Nizozemska a Lucemburska, v Londýně na počátku roku 1948. Na této konferenci se všichni zástupci dohodli na uznání existence ministerských předsedů jednotlivých německých zemí, na akceptaci a podpoře autonomie jejich vlád. K tomu bylo vytvořeno shromáždění, které dostalo za úkol vypracovat postup vedoucí k nově vznikajícímu západoněmeckému státu. Vztahy mezi západním Německem a těmito zeměmi měly být stanoveny a determinovány okupačním statutem Německa. Závěry konference byly premiérům jednotlivých německých zemí předány 1. července 1948 v podobě Frankfurtských dokumentů. Přes počáteční nevoli nakonec s předmětnými dokumenty jednotliví premiéři souhlasili a tím de facto umožnili vznik SRN, ke kterému došlo 23. května 1949 (Novotný 2014: 31—33).

Nadále však mladá Spolková republika Německo zůstávala stále podřízena Alianční vysoké komisi, která vznikla v září 1949 na místo původních vojenských guvernérů. Podle přijatého okupačního statutu nadále rozhodovaly tři vítězné západní mocnosti. Jednalo se o rozhodování v oblasti celkové suverenity nového státu, o její zahraniční politice a zahraničním obchodě. Zároveň mocnosti byly garantem bezpečnosti a poslední instancí a kontrolním orgánem politiky spolkové vlády. Tato situace trvala až do roku 1955, kdy okupační statut skončil (Novotný 2014: 40). Americká vojenská prezence na území SRN neměla jen podobu boje a zadržování komunismu, avšak americké vojenské základny rovněž měly ochránit alianční partnery před Německem samotným. To se v průběhu let, a hlavně vstupem SRN do NATO změnilo (Gerson — Birchard 1991: 228—229).

2.1.2. Vstup SRN do NATO

V případě vstupu SRN do NATO byla na stole otázka začlenění německých jednotek do bezpečnostních struktur Západu. Mezi západními spojenci se otázka začlenění Německa do evropských bezpečnostních struktur začalo intenzivně jednat po vypuknutí korejské války v roce 1950. S myšlenkou co nejrychlejšího

začlenění německých jednotek do společných bezpečnostních struktur přišly Spojené státy. Evropští partneři byli touto rychlostí zaskočeni. Vadilo jim hlavně znovuvyzbrojení německé armády, která by se mohla stát hrozbou. V kontextu světové politiky však nebylo možné úlohu Německa ignorovat. Byl to především americký prezident Harry S. Truman, který vyzval k navýšení zbrojních výdajů a začlenění německých jednotek do společného obranného paktu (Hlaváček 2010: 31—35).

Tyto americké plány plně podpořil spolkový kancléř Konrád Adenauer (předseda CDU) pro něhož bylo znovuvybudování německé armády, jakožto záruky národní suverenity, prioritou a spatřoval v tom příležitost začlenění Západního Německa nejen do struktur NATO, ale i do rodících se evropských institucí. Geopolitický význam Německa v této době byl příliš velký na to, aby si USA dovolila ponechat Západní Německo neutrální, jak to požadovala SPD (Grosser, Alfred cit. Dle Hlaváček 2010: 36). Odchod amerických jednotek ze Západního Německa bez existence evropské armády za účasti SRN by Alianci učinil vojensky neudržitelnou. USA potřebovaly přesunout většinu svých jednotek z Evropy na Dálný východ v souvislosti s korejskou válkou. Právě díky tomuto válečnému konfliktu došlo ke změně evropského náhledu na začlenění německých jednotek do obranných struktur Západu a stalo se tak nutností (Hlaváček 2010: 36—37).

V následujícím období došlo k rozvoji začleňování SRN do evropských ekonomických a transatlantických bezpečnostních struktur. Nejprve bylo Západní Německo spoluzakladatelem, společně s Francií, Evropského společenství uhlí a oceli — ESUO v roce 1951. Dále pak z iniciativy Francie došlo v roce 1952 ke snaze o vznik Evropského obranného společenství — EOS, které však nebylo odsouhlaseno francouzským Národním shromážděním. Především USA preferovaly znovuvyzbrojení SRN a vznik nové německé armády. Viděly v tom vybudování nárazníkového pásma mezi komunistickými zeměmi a Západem. Ztroskotání projektu EOS tak paradoxně urychlilo vznik armády SRN a její

začlenění do struktur Severoatlantické aliance. K NATO země přistoupila, po odvolání okupačního statutu, dne 5. května 1955 (Novotný 2014: 54—55). Odmítnutí vybudování společné evropské armády rovněž přispělo k vybudování stálého amerického kontingentu v Evropě a iniciovalo začátek institucionálního posilování NATO. Do roku 1954 totižto američtí prezidenti očekávali nebo svým voličům slibovali brzký návrat amerických vojáků zpět do USA (Hlaváček 2010: 43).

Odvolání okupačního statutu předcházela podpis *Pařížské dohody* ze dne 23. října 1954, na jejímž základě:

- a) ukončily Spojené státy, Velká Británie a Francie okupační režim na území SRN a uznaly ji jako suverénní stát, který se zavázal povolit na svém území pobyt cizích ozbrojených sil;
- b) SRN byla pozvána, aby se připojila k NATO, s tím, že do vojenských struktur aliance se její ozbrojené síly zapojí jako armáda SRN;
- c) USA a Velká Británie se zavázaly udržovat na kontinentě své ozbrojené síly „*tak dlouho, dokud to bude nutné*“ (Fidler — Mareš 1997: 80).

Na konci téhož roku, přesně 12. listopadu 1955, vznikl *Bundeswehr* (Bundeswehr 2024). V souvislosti s ukončením okupačního statutu, můžeme roky 1954-55 označit za období přerodu pobytu zahraničních armád na území SRN z okupačního charakteru na spolupracující charakter při zajištění obrany Západu před Východem v rámci NATO. Přijetí SRN do NATO vytvořilo předpoklady pro naplnění připravovaných plánů rozvoje NATO. Zároveň uzavřelo jednu etapu, kdy hlavním impulsem přijímaných opatření byla obava z bezprostředního ohrožení sovětské agrese. Přesto se ve vztazích mezi hlavními mocnostmi, do kterých patřily USA, Francie a Velká Británie projevovalo určité napětí. Ze strany Francie to byla kritika USA, že nezabránila porážce Francie v Indočíně. Ze strany Velké Británie to byla neschopnost vyrovnat se s tím, že americká zahraniční politika, v rámci výstavby aliance, svou pozornost věnovala hlavně Německu (Fidler —

Mareš 1997: 81—85). Funkce amerických základen v Německu se změnila z okupační na alianční a obrannou.

2.1.3. Období Status Quo – křehká rovnováha

Bezprostředně po vstupu Západního Německa do NATO vznikl na druhé straně rozdělené Evropy vojenský blok SSSR a jeho sedmi satelitů – Varšavská smlouva. V roce 1955 tak došlo k ustálení a neměnné podobě Železné opony, která rozdělovala státy NATO a Varšavské smlouvy. Ze strany USA byla prosazována koncepce „*štítu a meče*“. Roli „*štítu*“ měly plnit rozsáhlé pozemní síly armád NATO a dislokovaných amerických jednotek v Evropě, obzvláště v Německu. Důležitá byla především jejich velikost. Čím více divizí by NATO na hranicích Železné opony postavila, tím větší síly by musela Varšavská smlouva, při útoku proti nim, nasadit. Při napadení „*štítu*“ by začal působit „*meč*“ v podobě amerického strategického letectva. V souvislosti s tím probíhalo zařazování německých jednotek pod společné velení aliance. Od roku 1956 do roku 1961 bylo ze strany Německa pod toto velení vyčleněno 7 mechanizovaných, 3 tankové, 1 horská pěší a 1 paradesantní divize. V tomto období také docházelo k výraznému zvýšení kvality divizí amerických vojsk v Evropě a k jejich přechodu na organizační systém „*Pentomic*“⁸, který zohledňoval případné užití jaderných zbraní a dával americkým divizím výraznou převahu nad tankovými a motostřeleckými divizemi Varšavské smlouvy (Fidler — Mareš 1997: 100—103).

Americké vojenské základny na území SRN hrály také roli nástražných pastí. V případě, že by Sovětský svaz zaútočil na SRN, znamenalo by to automatický vstup Spojených států do války. Rovněž od počátku 60. let se změnil vztah mezi americkými vojenskými základnami a místními samosprávami. Vojenské velitele, kteří vyhráli druhou světovou válku vystřídala nová garnitura. Ve vztazích byl viditelný posun od vítěze války a poraženého k vyrovnané spolupráci mezi

⁸„*Pentomic*“ Pentomická divize – charakterizující organizaci armádní divize do pěti skupin, každá s podpůrnými jednotkami, zaměřenými na manévrování v souladu s požadavky atomové války (Dictionary 2024).

partnery. Tento fakt byl základním stavebním kamenem v budování budoucích vztahů mezi oběma stranami. Výměna amerického vojenského velení také znamenala, že američtí vojáci byli více otevření k navazování sociálních interakcí s místním obyvatelstvem. To vedlo opět k lepšímu porozumění obou stran a k posílení vztahů. V průběhu let se začaly navyšovat americko-německé sňatky (Hoyle 2023).

Pokračování v proměně strategických koncepcí aliance přinesl počátek roku 1957, kdy prezident USA Dwight D. Eisenhower vyhlásil odpovědnost své země za obranu celého světa před komunismem. Spojené státy se zaměřily na „nuklearizaci štítu“. V březnu 1957 vedl hlavní velitel vojsk aliance v Evropě generál Lauris Norstadt rozhovory s německými politiky, přičemž souhlasil s rozmístěním skladů s taktickými jadernými zbraněmi na území SRN. V dubnu téhož roku bylo rozhodnuto o dodávkách taktických raket členským státům aliance. Jaderné hlavice k těmto raketám zůstávaly pod americkou kontrolou. V květnu 1957 se zasedání Severoatlantické rady poprvé konalo na německé půdě. Na tomto zasedání bylo definitivně rozhodnuto o „nuklearizaci štítu“. Taktické jaderné zbraně měly zvýšit účinnost konvenčních sil (Fidler — Mareš 1997: 105).

Politika zabezpečení pozemních sil, rozmístěných na území SRN, o jaderné zbraně pokračovala celá 60. léta. V roce 1967 došlo k dalšímu sblížení názorů na rozmístění jaderné munice na území SRN. Pro Bonn znamenalo rozmístění taktických jaderných zbraní na jeho území další potvrzení závazku USA o obraně před případnou agresí podle zásad „předsunutá obrana“. Ve stejném roce Spojené státy prosadily jejich strategickou doktrínu „pružné reakce“, která znamenala posun v zajištění obrany proti armádám Varšavské smlouvy, především pak na územích Bavorska a Hesenska. Definitivní přijetí strategické koncepce bylo na počátku roku 1968. Výsledkem této doktríny byla výstavba *Spojeneckých sil rychlého nasazení v Evropě*.⁹ V lednu 1969 vyvrcholilo zavedení strategické

⁹ *Allied Command Europe Mobil Force – AMF* (Fidler — Mareš 1997: 148—150).

koncepce do praxe uskutečněním cvičení, jehož cílem byl nácvik přesunu americké divize a několika leteckých jednotek přes Atlantik do prostoru střední Evropy (Fidler — Mareš 1997: 148—150). K zásadnímu obratu v pojetí vedení války a možného narušení *Status quo* došlo v březnu 1983, kdy americký prezident Ronald Reagan vyhlásil koncepci *Strategické obranné iniciativy*.¹⁰ Koncepce znamenala začátek konce období Studené války (Fidler — Mareš 1997: 181).

2.1.4. Americká armáda v Západním Německu

Převahu Západního Německa v americkém vojenském plánování můžeme spatřit ze zdrojů přidělených tamním základnám. Během studené války bylo 70 % amerických vojáků v Evropě umístěno v Západním Německu a tato země byla domovem 60 % všech amerických zámořských základen. Z jednotek umístěných v Německu bylo 45 % bojových jednotek, 45 % sloužilo jako jednotky bojové podpory a 10 % pracovalo v administrativních funkcích.

Během studené války se 250 000 amerických vojáků a jejich rodinných příslušníků (přibližně stejný počet) a také desítky tisíc civilních zaměstnanců ministerstva obrany z větší části nacházelo na jihu a jihozápadě Německa, kde americká armáda převzala stávající zařízení německého Wehrmachtu. Na rozdíl od USA, kde vojenské základny a vojenské komunity bývají vysoce centralizované a koncentrované, se každá americká vojenská komunita v Německu v průměru skládala z asi 17 samostatných míst, která byla často rozmístěna ve více než jedné německé komunitě. Zatímco mnoho amerických vojenských zařízení bylo umístěno ve větších městech, jako je Západní Berlín, Mnichov a Frankfurt, drtivá většina vojáků byla, a stále je umístěna ve více venkovských oblastech v jihozápadní části země. Zatímco svobodní vojáci občas žili ve vojenských kasárnách rozmístěných po celém německém hostitelském městě, rozsáhlé a

¹⁰ *Strategic Defense Initiative – SDI* (Fidler — Mareš 1997: 181).

soběstačné „*Malé Ameriky*“ poskytovaly rodinám ženatých vojáků veškeré vymoženosti, které USA nabízejí (AACVR 2024).

K úspěšnému fungování takto početné armády na území cizího státu vedla i skutečnost, že obyvatelé Západního Německa si byli vědomi hrozby ze strany SSSR. Americké vojáky nevnímali jako cizince ve své zemi, ale jako partnery, kamarády apod. Úspěšná změna v budování vztahů z počátku 60. let se vyplácela. Ve většině případů vztahy mezi americkými základnami a místními samosprávami byly bez přílišného pnutí. Napříč časem byla pozorovatelná jasná mentalita obyvatelstva Západního Německa, které si přálo mít americké vojenské základny na území svého státu (Hoyle 2023).

2.1.5. Znovusjednocení Německa a přelom tisíciletí

Když v roce 1989 padla Berlínská zeď, byla přítomnost USA v Německu ohromující. Vojáci a jejich rodiny pracovali a žili vždy na jedné ze 47 hlavních vojenských základen, které tvořilo asi 800 samostatných míst. V Německu byly vojensko-civilní vztahy aktivně podporovány oběma stranami a tyto vztahy byly posíleny skutečností, že americká armáda nikdy neposkytla dostatek bydlení pro své ženaté vojáky, natož pro vojáky nižší hodnosti, kteří neměli nárok na rodinné bydlení. Kvůli tomuto nedostatku bytů žila velká část amerických vojáků, kteří obvykle sloužili tři roky ve službě, na místní ekonomice, což znamená, že žili v německých komunitách sousedících s americkými vojenskými základnami. Pro velkou část americké přítomnosti v západním Německu se tedy americký vojenský personál a jejich rodiny stali součástí každodenního německého života a tento vývoj hluboce ovlivnil německo-americké vztahy.

Tuto skutečnost podporovala i otevřenost místních samospráv, které si byly vědomy potenciálních zisků. Jejich otevřenost tedy nebyla jen z přátelského charakteru vztahů, ale obsahovala i prvky pragmatismu. Starostové místních samospráv, které sousedily s americkými základnami, se velmi často aktivně účastnili na budování a vylepšování společných vztahů s americkými základnami.

Mezi tyto kroky patřily například návštěvy kulturních akcí v prostorách amerických základen, společné večere s veliteli základen, pozvánky velitelů ke kulturním akcím pořádaným v oblastech místních samospráv a jiné (Knobloch 2023; Schertl 2023).

Po pádu komunismu bylo mnoho velkých německých základen přeměněno a počet vojáků byl podstatně zredukován. Do roku 1995 se počet vojáků v Německu snížil na 94 000 a jejich počet se nyní ustálil na 71 000 vojáků, 97 500 závislých osob a 10 488 civilních zaměstnanců. Konec studené války také změnil vnímání Německa Spojenými státy v obranné koncepci NATO. Od roku 1994 je Německo definováno jako „*předsunutá přítomnost*“, což znamená, že se Německo stalo místem pro vojenské akce v jiných regionech, spíše než místem obrany proti možné sovětské agresi. Během čtyř let po operaci Pouštní bouře bylo z německé půdy provedeno 49 vojenských misí mimo oblast. Americká vojenská publikace z roku 1995 zopakovala novou strategickou logiku vojsk v Německu, když uvedla: „*Přítomnost za oceánem blíže Evropě, Africe nebo Střednímu východu [je armáda Spojených států v Evropě] první volbou při obraně amerických zájmů v těchto regionech* (AACVR 2024).¹¹“

Odchod amerických vojáků z menších vojenských základen vnesl do myslí místního obyvatelstva rozhořčení a zklamání. Lidé se museli rozloučit s přáteli, kamarády a partnery. V oblastech, kde se rušily vojenské základny zavládl pocit odtržení a samoty. Příkladem může být zrušení vojenské základny ve Schweinfurtu, ve kterém místní stále vzpomínají na americké vojáky. Většina prostor bývalých amerických kasáren byla zrekonstruována a v dnešní době má ve většině případů komerční využití viz příloha číslo 1 a 2 (Hoyle 2023).

Po znovusjednocení Německa jeho území zůstala výcvikovými prostory, pozorovacími oblastmi „*nepřítele*“ a zónami rozmístění raket americké armády.

¹¹“*Presence an ocean closer to Europe, Africa or the Middle East makes [the United States Army in Europe] the first choice for defending American interest in those regions* (AACVR 2024).”

Základny jsou nadále využívána k podpoře vnějších vojenských operací vedených přímo USA nebo prostřednictvím NATO. Zájmy Spojených států se nadále jevily jako „zaručené“ až do konce století. Zvrat nastal v roce 2001 po útocích z 11. září, které odstartovaly nárůst amerických ozbrojených zařízení. Pod praporem „války proti terorismu“ došlo k jejich navýšení v rozsahu, který nemá, vyjma světových válek, obdoby. Protože se hrozba stala globální, musela se síť amerických základen přizpůsobit a jejich schopnost reakce se musela stát efektivnější. Došlo k novému vzestupu, jež představuje další období budování základen mimo území USA, přizpůsobené podmínkám nového „unipolárního“ světa bohatého na události, které znamenají změnu trendu v ozbrojeném nasazení hegemonní moci (H. Rémy, J. Cicchini, s.149–150).

Události v roce 2001 přinesly do vzájemných vztahů amerických základen a místních samospráv určité omezení. I přes velkou podporu, které americké vojenské základny a personál samotný obdržel od místních samospráv, a především pak od místního obyvatelstva, došlo ke změnám ve fungování amerických vojenských základen. Tato změna nepostihla pouze americké vojenské základny alokované v Bavorsku, nýbrž základny po celém světě. I přes nevoli některých se musela zvýšit bezpečnost na amerických vojenských základnách napříč celým světem. V případě Bavorska již lidé nemohli volně vstoupit do prostoru americké vojenské základny. Byly vybudovány checkpointy, kontrolní místa. Každý externí zaměstnanec musel sebou vozit služební průkaz a každý den byl po něm u kontrolního místa vyžadován. Byly také zrušeny společné kulturní akce pořádané v prostorách základen. I přes tyto zákazy místní obyvatelstvo prokázalo dle slov tiskového mluvčího pana Zeilmanna velkou podporu při uctění památky zesnulých ze dne 11. září 2001 (Zeilmann 2023).

Dalším výrazným omezením, které trvalo velmi dlouho, byl zákaz vycházet z prostor americké vojenské základny s nasazenou uniformou. V praxi to znamenalo, že vojáci, kteří byli zvyklí v době polední pauzy vyjít ven a např. v Grafenwöhr-Vilsecku si jít koupit svačinu nebo oběd do místních pekařství a

restaurací, již nemohli tento rituál praktikovat. To pocítili především místní prodejci a podnikatelé. Tržby se snížily a došlo k narušení interakcí mezi oběma stranami. Tuto skutečnost se snažil změnit např. starosta města Grafenwöhr Edgar Knobloch, který do vyjednávání o zrušení nařízení investoval mnoho úsilí a času. Ke změně došlo až po dlouhé době a více než desetiletém vyjednávání s generály americké armády. Důvodem tohoto zákazu bylo riziko, že američtí vojáci v uniformách, kteří se nacházejí mimo chráněný prostor základny se mohou stát cílem teroristického útoku (Knobloch 2023).

Přes všechna tyto bezpečnostní omezení se vztahy mezi příslušníky amerických základen a místními samosprávami nezhoršily, ba naopak se utužily, jelikož obě strany usilovaly o stejnou věc, která však vycházela z nařízení vyšší autority. Obě strany se pokoušely najít možnost, jak znovu více kooperovat v pořádání kulturních, sportovních a společenských akcí (Knobloch 2023; Hoyle 2023).

V roce 2011 bylo na území SRN 147 velkých základen a 47 ostatních, přičemž rozdíl mezi velkými a ostatními základnami je založen na odhadované hodnotě v dolarech příslušných zařízení. Celkem se jednalo o 194 základen. Tímto počtem základen se SRN řadilo na první místo na světě, v počtu amerických základen na území cizího státu. Pro srovnání například v Japonsku to bylo 119, v Jižní Koreji 82 a v Itálii 52 základen. V průběhu let se také měnil počet vojenského personálu USA v Evropě, který od konce studené války neustále klesal. V roce 1991 to bylo 284 939 vojáků, v roce 2001 to bylo 118 105 vojáků a v roce 2011 pouze 80 718 vojáků (H. Remy, J. Cicchini, s.153). Jak ukazuje graf v příloze číslo 3, v roce 2020 to v Německu bylo necelých 35 000 vojáků. Podle plánu na rok 2020 byla americká armáda v Německu umístěna na 45 základnách viz příloha číslo 4.

2.2. Vzájemné vztahy ve vybraných sektorech

Samotný popis dané problematiky je členěn do čtyř sektorů: bezpečnostního, sociálního, enviromentálního a ekonomického. Výběr těchto sektorů je výhradně můj osobní, který vychází ze získaných poznatků o předmětných základnách a má za funkci zpřehlednit komplexní podstatu vzájemných vztahů. Jednotlivé sektory jsou popisovány s ohledem na rozbor daných témat v kontextu s fungováním na těchto základnách. Právě v popisu těchto sektorů je nejvíce patrný rozdíl mezi oběma základnami. Podkapitola se tak stává hlavním a stěžejním materiálem pro následné vyhodnocení a porovnání.

2.2.1. Bezpečnostní sektor

Významným sektorem v budování vzájemných vztahů mezi vojenskými základnami a místními samosprávami je bezpečnostní sektor. Pojem bezpečnost se ve vzájemných vztazích nachází již od jejich počátku, tedy od konce druhé světové války. Ovšem vnímání tohoto pojmu se lišilo napříč časem. V prvotních letech navazování vztahů se jednalo spíše o uklidnění situace, postupné repatriaci vojenských zajatců a denacifikaci. Američtí důstojníci, kteří vedli nově vybudované vojenské základny nevnímali místní samosprávy a obyvatele, především v Ansbachu, příliš vlídně. Za hlavní důvody situace ve vzájemných vztazích označuje tisková mluvčí Gerlinde Hoyle fakt, že na počátku vedli základny lidé, a s tím i budování vztahů s místními samosprávami, kteří se přímo účastnili druhé světové války. U těchto lidí existovaly špatné zkušenosti z války. V této fázi se dá říct, že se více snažili Němci o budování lepších vztahů nežli Američané. V důsledku toho se vztahy mezi oběma aktéry nebudovaly tak jednoduše, jak by si někdo mohl myslet. Změna přichází až s příchodem nových velitelů a nového civilního personálu, který nebyl do takové míry ovlivněn vzpomínkami z druhé světové války. Nově příchozí lidé již ve většině případů neměli předsudky vůči německému obyvatelstvu a tím začíná moderní budování vztahů bez předsudků a zášti (Hoyle 2023).

V otázce bezpečnosti přišla nová hrozba. Sovětský svaz, který ohrožoval nejen místní samosprávy, ale i samotné americké základny. Obě strany se shodly, že

hrozba Sovětské svazu je pro ně vitální a bez zvýšené kooperace nebudou moci efektivně čelit této hrozbě. Lze pozorovat první silnější utužení vztahů mezi oběma stranami. Tento trend se projevoval po celou dobu studené války. S koncem studené války přišly z některých sociálních hnutí otázky typu: Potřebujeme stále americké vojáky? Ovšem takové otázky byly kladeny dle obou tiskových mluvčí jen z velmi malého procenta místního obyvatelstva. Naopak podle jejich slov místní obyvatelé v čele se samosprávami navázali tak přátelské vztahy s americkými vojáky na základnách, že z jejich pohledu nepřipadalo v úvahu nějaké jejich stažení z Bavorska. (Zeilmann 2023; Hoyle 2023).

V bezpečnostním sektoru vzájemných vztahů z proběhnutých rozhovorů nevyplývala žádná větší krize. Dotazovaní spíše mluvili o postupném utužování vzájemných vztahů. Tento fakt potvrzovala rovněž situace z jedenáctého září 2001. Pan Zeilmann zmínil nevídanou podporu místního obyvatelstva po teroristických útocích na Spojené státy. I přes již dříve zmíněné opatření, které po útocích ze strany USA přišly, se vzájemné vztahy v bezpečnostním sektoru nezhoršily. Útoky z 11. září změnilly celý svět, samotné vnímání bezpečnosti a změny obsahu pojmu bezpečnost. Zřetelnou změnou bylo uzavření základny pro místní obyvatele z důvodu možného teroristického útoku (Zeilmann 2023). Tento krok komentovaly starostové Grafenwöhr a Vilsecku jako nepříjemný v budování vzájemných vztahů. Oba však dodali, že v takové bezprecedentní situaci je to pochopitelné. V důsledku toho již lidé nemohli svévolně navštěvovat vojenskou základnu a nemohli se podílet na vzájemných oslavách významných svátků (Knobloch 2023; Schertl 2023).

Budování vzájemných vztahů v bezpečnostním sektoru se ještě více posílilo po napadení Ukrajiny Ruskem. Obě strany si vzpomněly na dění za studené války. Na starém kontinentu opět vypukl velký mezistátní konflikt a hrozba napadením Ruskem se stala opět reálnou. Následkem těchto událostí je další posílení vzájemných vztahů. Místní obyvatelstvo v čele s místními samosprávami pociťuje možnou hrozbu. Na situaci na Ukrajině reagují i Spojené státy a alokují čím dál

více vojáků do obou zkoumaných vojenských základen. Konkrétně se jedná o příchod nových jednotek primárně do Ansbachu. Nejdříve bylo oznámeno přesunutí 400 vojáků v lednu roku 2023 (Blank 2023). Spojením s druhou skupinou amerických vojáků se dohromady jedná o cca 930 nově přemístěných vojáků. Jedná se o jednotky protivzdušné obrany (Vennemann 2023a).

V souvislosti s válkou na Ukrajině se i v rámci NATO zvyšuje počet cvičení. Některá z nich budou také probíhat ve vojenském výcvikovém prostoru Grafenwöhr. První proběhlo na přelomu února a března pod názvem Allied Spirit 2024 organizované velitelstvím 7. armády US Army. Zúčastnilo se ho více než 6 500 vojáků nejen amerických, ale i ostatní vojáci 15 členských zemí NATO. Ze strany Bundeswehru bylo zastoupení příslušníků 41. brigády tankových granátníků německé armády. Cvičení bylo součástí strategie NATO v posilování obranyschopnosti členských zemí a v letošním roce spadalo do celoevropského projektu STEADFAST DEFENDER 2024. Podle slov velitele 7. armády brigádního generála Stevena Carptnera: *„Nyní, více než kdy jindy, je toto sdílené rozhodnutí naprosto zásadní; Allied Spirit je silným symbolem tohoto trvalého vztahu (South 2024).“*¹²

Již v době sběru empirického materiálu v oblasti Grafenwöhr-Vilseck trénovali na americké vojenské základně i Ukrajinští vojáci. Na otázku, zda se starostové místních samospráv s Ukrajinými vojáky sešli, odpověděli oba nikoliv. V lednu 2024 přišlo na základnu k výcviku dalších 500 ukrajinských vojáků. Od počátku války na Ukrajině to byl již 19 prapor ukrajinské armády vycvičený na území Bavorska v prostorách amerických základen. Tato výcviková mise je součástí mezinárodního úsilí o posílení ukrajinských sil, ve které bylo vycvičeno více než 116 000 ukrajinských vojáků, na více než 80 místech po celém světě (Vandiver 2024).

¹² *„Now, more than ever, this shared resolve is absolutely critical; Allied Spirit is a strong symbol of that ongoing relationship (South 2024).“*

S výcvikem samotným se nesla v historii i kritika z řad sociálních hnutí především v Ansbachu, viz. podkapitola sociální hnutí. V Grafenwöhr-Vilseck je však situace o poznání odlišná. Tiskový mluvčí základny, a i samotní starostové nenevidují žádná velká sociální hnutí, která by kritizovala počínání amerických jednotek v okolí. Když se najde kritika, jedná se podle tiskového mluvčí Zeilmanna o jednotlivce. Na moji otázku, proč je absence této kritiky v jejich regionu, mi tiskový mluvčí odpověděl následovně. Nejdříve zmínil historický kontext oblasti. Místní obyvatelstvo je zvyklé žít vedle výcvikového prostoru. Jsou sžiti s vedlejšími negativy jako je hluk z výstřelů těžkého dělostřelectva, hlavních bitevních tanků a podobné těžké techniky. Za další vedení vojenské základny respektuje zákony Spolkové republiky Německo. Následně zmínil, že klíčem v předcházení konfliktů a stížností nebo dotazování je komunikace. Americká vojenská základna vždy v předstihu informuje místní obyvatelstvo v čele s místními samosprávami o plánovaných cvičeních. Tato praktika podle tiskového mluvčího eliminuje drtivou většinu dotazů místních obyvatel, kteří by nevěděli, co se děje. Transparentnost a komunikace společně s důvěrou jsou podle pana Zeilmanna nejdůležitějšími aspekty v budování vztahů nejen v bezpečnostním sektoru. Zároveň zmínil, že se respektuje i noční klid, přestože se někdy musí částečně porušit z důvodu nočních cvičení. Například v letním období musí vojáci čekat déle, než nastane úplná tma. V zimních měsících je to samozřejmě dříve (Zeilmann 2023).

Stejným způsobem jsou například ohlášeny velké manévry, které proběhnou na přelomu května a června letošního roku. Ohlášení bylo zveřejněno na vývěsce Okresního úřadu Amberg-Sulzbach s předstihem 29. února 2024 formou oznámení občanům: *„Americké ozbrojené síly ohlásily na polovinu května velké manévry ve vojenském výcvikovém prostoru Grafenwöhr. Od 13. května do 11. června bude 1500 vojáků NATO cvičit s více než 650 kolovými a pásovými vozidly a 50 vrtulníky. V bojových cvičeních, z nichž některá budou probíhat i v noci, budou nasazeny logistické konvoje, dělostřelectvo, polní stanoviště, manévrovací munice*

a pyrotechnika a zasáhnou městské části Horní Falce a Střední Franky (Der Landkreis Amberg-Sulzbach 2024).“¹³

2.2.2. Sociální sektor

V demokratické společnosti je samozřejmostí, že všichni nesdílejí stejný názor nebo pohled na danou problematiku. Lidé, kteří mají jiný pohled a neslučují se s mainstreamovým proudem, se poté shlukují do skupin, v pozdější fázi do hnutí. V bavorské společnosti jako v každé jiné demokraticky smýšlející je nepřeborné množství takovýchto sociálních hnutí. Hnutí se liší tematickým zaměřením i skladbou svých členů. V případě otázky existence amerických základen v Bavorsku lze pozorovat několik aktivních sociálních hnutí. Některá jsou více či méně radikální. Průsečíkem tematických okruhů všech těchto sociálních hnutí je antagonismus k americkým základnám. Některá kritizují fungování a finanční náročnost základen, další propagují kompletní odchod amerických vojáků z Bavorska. V posledních letech se do hlavního kritického proudu dostala otázka environmentalismu a dopadů amerických základen na životní prostředí Bavorska.

Většina kritiky je spíše vedena proti vojenské základně v Ansbachu, než proti Grafenwöhr-Vilseck. Rovněž z uskutečněných rozhovorů s představiteli místních samospráv a tiskového mluvčí americké vojenské základny v Grafenwöhr neexistuje v jejich regionu příliš velký odpor místního obyvatelstva. Pro starostu Edgara Knoblocha, člena strany CSU a samotného bývalého vojáka, je to normální: *„Vyrostl jsem tady, znám to z dětství, tenhle vztah k Američanům. A tento vztah byl od začátku přátelský (Lieben — Watzke 2022).“¹⁴* Vždy však tomu tak

¹³ „Die US-Streitkräfte kündigen für Mitte Mai ein Großmanöver auf dem Truppenübungsplatz Grafenwöhr an. Vom 13. Mai bis zum 11. Juni werden 1500 Nato-Soldaten mit über 650 Rad – und Kettenfahrzeugen sowie 50 Helikoptern trainieren. Bei den Gefechtsübungen, die teilweise auch nachts stattfinden werden, sollen Logistikkonvois, Artillerie, Feldposten, Manöver-Munition und Pyrotechnik zum Einsatz kommen und Gemeindebereiche der Oberpfalz wie Mittelfranken tangieren (Der Landkreis Amberg-Sulzbach 2024).“

¹⁴ „Ich bin hier aufgewachsen, ich kenne das von Kindesbeinen an, diese Beziehung zu den Amerikanern. Und diese Beziehung war von Anfang an freundschaftlich (Lieben — Watzke 2022).“

nebylo. V 50.-tých letech minulého století považovali mnozí místní americké vojáky za okupanty. Také zde se objevovaly nápisy na domech: „*Ami go home*“ a svého času byly velmi rozšířené. Svým dílem ke zlepšení vztahů rovněž přispěl Elvis Presley, který v Německu sloužil na konci 50.-tých let (ibid). Několik týdnů prožil také přímo na základně v Grafenwöhr. Jako průzkumník byl nasazován do hlídek u hranic s tehdejším Československem viz příloha číslo 5 (Deutsch-Amerikanisches Volksfest 2024a).

Voják Elvis Presley dodnes, 60 let po vojenské službě a 45 let po jeho smrti, utváří obraz amerických jednotek v Bavorsku. Není neobvyklé, že se američtí vojáci v Německu zamilují. A jejich děti často tráví velkou část svého mládí v Německu. V Idar-Obersteinu se narodil například herec Bruce Willis. A držitelka Oscara Sandra Bullock strávila prvních dvanáct let svého života v Norimberku a Salcburku. Její otec byl americký voják, matka francká operní pěvkyně. Takové rodinné vazby přispěly ke kulturní blízkosti mezi místními obyvateli a Američany. Za účelem posílení solidarity pořádá americká armáda od roku 1957 ve vojenském výcvikovém prostoru každoročně německo-americký lidový festival (Lieben — Watzke 2022). Každoročně festival navštíví více než 100 000 návštěvníků a v loňském roce se konal již 62. ročník viz příloha číslo 6 a 7 (Deutsch-Amerikanisches Volksfest 2024b).

Výše zmíněný festival není ovšem jedinou kulturní akcí pořádanou v prostorách vojenské základny. Mezi další můžeme zařadit oslavy 4. července, díkuvzdání nebo rozsvícení vánočního stromu. Nejsou ovšem výjimečné a jsou pořádány po celém světě ve většině amerických základnách. Kulturní akce mají ve své podstatě zaprvé oslavovat danou skutečnost a za druhé sblížovat komunity amerických vojáků a místního obyvatelstva (Zeilmann 2023).

V Ansbachu mezi nejvíce vlivné sociální hnutí patří iniciativa „*Etz langt's!*“ Doslovný překlad do českého jazyka je „*to stačí!*“. Iniciativa je aktivní již několik let a kriticky se vyjadřuje vůči americké vojenské základně v Ansbachu (Biernoth

2023). Tematickými okruhy její kritiky je finanční náročnost, ekologické dopady, nadměrný hluk a zbrojení (Etz langt's 2024a). V místních novinách *Fränkische Landeszeitung* lze často pozorovat vyjádření zástupců této iniciativy. V minulosti se jednalo např. o mírovou demonstraci na Bílou sobotu osmého dubna 2023. Demonstrace byla organizována přímo iniciativou „Etz langt's!“ a pořádala se na náměstí *Martin-Luther-Platz* v Ansbachu. V kritice se objevovaly názory, že zbrojení narušuje mír a zvyšuje hrozbu válečného konfliktu. Zároveň již před začátkem demonstrace se představitelé „Etz langt's!“ nechali slyšet, že se musí postavit za mír, místo za vyzbrojení. Podle jejich slov hrozí, že ukrajinský konflikt přeroste ve světovou válku. Dále kritizují obrovské sumy peněz daňových poplatníků, které jsou vynakládány na zbraně. Tyto peníze by mohli být využity lepším způsobem. Kritizují i přísun nových amerických vojáků do Ansbachu. To z města z jejich pohledu dělá větší cíl a zároveň narušuje rozvoj města (*Fränkische Landeszeitung* 2023a).

Naposledy zmíněná kritika je vedena především vůči rekonstrukci Bartonových kasáren v Ansbachu a samotný investiční plán americké armády a německé strany. V této oblasti by měly vyrůst nové kasárna za více než 90 milionů eur. Iniciativa „Etz langt's!“ by raději uvítala využití těchto zdrojů na sanaci kontaminovaných podzemních vod pod letištěm Katterbach. Iniciativa také kritizuje samotnou částku investičního plánu a zmiňuje, že je to předražené a placeno z peněz daňových poplatníků. Tyto peníze by poté mohli být využity na jiné projekty, které by rozvíjely město Ansbach (*Fränkische Landeszeitung* 2023b).

Dalším bodem kritiky iniciativy „Etz langt's!“ je hluk způsobený helikoptéry a letadly. Tento problém se již řeší několik let. Jedná se především o noční lety a přelety nad zastavenou oblastí (Etz langt's 2024b). S válkou na Ukrajině se navíc množství letů zvýšilo. Na tuto problematiku byli dotázáni i starostové města Grafenwöhr a Vilseck. Oba uvedli, že neregistrují příliš zvýšený odpor obyvatelstva nebo nějakého hnutí, které by to kritizovalo (Knobloch 2023) a (Schertl 2023). Na otázku, jakým způsobem řešíte tento problém v Grafenwöhr

odpověděl tiskový mluvčí americké základny, že piloti helikoptér mají nařízeno, aby pokud možno nelétali nad zastavěnými oblastmi. Jsou nabádáni, aby dodržovali úměrnou výšku letové hladiny. Jedním z takových opatření je zákaz létání pod 1000 metrů nad zmíněnou zastavěnou oblastí. To napomáhá eliminaci stížností ze strany místního obyvatelstva. (Zeilmann 2023). V Ansbachu ovšem tento problém přetrvává a byl dokonce řešen na úrovni Bavorské zemské vlády, zároveň byl zaslán dopis spolkovému ministerstvu obrany (Franken Fernsehen 2018).

S příchodem války na Ukrajině se utlumily i místní sociální hnutí, které se vymezovaly primárně vůči americké základně v Ansbachu. Podle starosty obce Petersaurach, po vypuknutí války se již většina hnutí příliš nezapojuje do mediálního prostoru. Také v Ansbachu jsou pořádány kulturní akce zaměřené na posilování vztahů mezi americkými vojáky a místním obyvatelstvem. Pravidelnou každoroční akcí je takzvaný „*Abend mit Freuden*“ do českého jazyka přeloženo jako „*večer s přáteli*“ (Fränkische Landeszeitung 2024).

2.2.3. Enviromentální sektor

S fungováním amerických zámořských základen se pojí také fakt o jejich negativním vlivu na životní prostředí. Po celém světě v uplynulých dvaceti letech lze nalézt případy, které tuto tezi potvrzují. Za zmínku stojí ostrovy Portoriko, Guam nebo Palau. V poslední letech se ovšem znečištění životního prostředí způsobené provozem amerických základen dostal i do evropského prostoru, přesněji do Bavorska v souvislosti s americkým vojenským letištěm Katterbach blízko města Ansbach.

Poblíž letiště Katternach došlo ke kontaminaci podzemních vod vysoce trvanlivou perfluorovanou a polyfluorovanou chemikálií označovanou pod zkratkou PFC. Většina zástupců je navíc perzistentní k rozkladu (Arnika 2020). PFC využívala americká armáda v hasících pěnách. Na dotaz ohledně této problematiky odpověděla tisková mluvčí americké základny Ansbach, že nebyla

povědomost o jejích následcích. Přesto vystává otázka, jak je možné, že se nikdo po dlouhou dobu využívání této hasící pěny, obsahující PFC, nepozastavil nad její možnou kontaminací půdy (Hoyle 2023).

Po zveřejnění výsledků testu kvality spodních vod došlo v regionu k nárstu kritiky vůči americké základně. Pochopitelný a očekávatelný jev využila ve svůj prospěch iniciativa „*Etz langt's!*“, která sloučila odpůrce a kritiky do jedné skupiny. Zmíněná iniciativa již dlouhá léta kritizovala hluk způsobený přelety helikoptér a letadel přes zastavěné oblasti, především pak noční lety. Iniciativa poukazovala na vedlejší následky na lidský organismus, který je vystaven nadměrnému hluku po delší dobu. Využitou situaci se znečištěním spodních vod proměnila ve svůj hlavní bod kritiky (Etz langt's 2024b).

V lokálním mediálním prostoru lze, jen za minulý rok, spočítat minimálně nízké desítky článků zmiňujících situaci s PFC. Mezi hlavní problémy místních obyvatel patří kontaminace jejich studen. V oblasti je stále velké množství lidí, kteří mají svoji vlastní studnu. Kvůli zvýšené hladině PFC ve vodě muselo mnoho obyvatel přilehlých obcí uzavřít vrty a zajistit si vodu z vodovodní sítě na vlastní náklady. Zvýšená koncentrace byla také naměřena přímo u místních využívající své studny (Fränkische Landeszeitung 2023c). Od zjištění kontaminace se spustila lavina dotazů a nároků ze strany místních obyvatel a politiků vůči vedení americké základny. V mediálním prostoru se objevovaly otázky typu, co bude vedení americké základny dělat? Jaký mají plán na sanaci? Jak chtějí předcházet budoucím problémům (Fränkische Landeszeitung 2023d)?

Z dalších měření vyplynulo, že kontaminace spodních vod se netýká pouze oblastí v přímé blízkosti kasáren a letiště Katterbach, ale zvýšené hodnoty PFC se ukázaly i ve vzdálenějších oblastech. Zvýšené hodnoty byly naměřeny i ve „*Soldatenweiher*“¹⁵, rybníce vzdáleným od letiště 2 kilometry chůzí viz příloha číslo 8 (Fränkische Landeszeitung 2023e).

¹⁵ „*Vojenském rybníce*“

Iniciativa „*Etz langt's!*“ také zmiňovala možnou prezentaci nepravdy ze strany vedení americké armády vůči používání hasičské pěny s PFC v areálech, ve kterých se neměla používat. Tuto informaci ovšem nelze potvrdit ani vyvrátit. Má pouze ilustrovat situaci v regionu. Celou kauzu stále řeší Zemský úřad pro životní prostředí — *Umweltamt* a Zemský úřad pro zdraví a bezpečnost potravin — *Landesamt für Gesundheit und Lebensmittelsicherheit* (Fränkische Landeszeitung 2023e). Ke konci roku 2023 započal soud mezi podnikatelem Jürgenem Wolfem a Spolkovou realitní kanceláří — *Bundesanstalt für Immobilienaufgaben* jako vlastníka kasáren. Soudní spor se vede o náhradu škody a ušlého zisku. Ve věci je zapojený také Vrchní zemský soud v Norimberku (Vennemann 2023b).

V reakci na zmíněné skutečnosti americká armáda zadala objednávku na výstavbu zařízení za 1,8 milionů euro s funkcí zadržování a čištění podzemních vod, které jsou kontaminovány PFC. Jedná se o výstavbu ochrany odtoku podzemní vody na západní části letiště. Vzniknout má také čistící systém, ve kterém se bude odčerpávat podzemní voda (Fränkische Landeszeitung 2023f). Částečnou krizi lze pozorovat i s ohledem na rozhodnutí zemských úřadů, které jsou podle zastupitelů místní samosprávy Petersaurach nedostačující. Zároveň označují celé jednání za „*Zametání pod koberec* (Phölmann 2023).“¹⁶ Dle radního Sebastiana Becka „*Nevykazují odpovědi Zemských úřadů žádnou seriózní snahu přijít na kořen problému s polyfluorovanou chemikálií PFC* (Phölmann 2023).“¹⁷

Situace v Grafenwöhr-Vilseck je odlišná. Z podstaty uzavřeného výcvikového prostoru existují na území americké vojenské základny stovky živočišných druhů, které nikde jinde nežijí. Jedná se o uzavřený biotop, který není narušován cizími vlivy. Prostor je uzavřen veřejnosti více než sto let. Můžeme tedy hovořit o enviromentálním unikátu na území Bavorska, popřípadě celého Německa (Zeilmann 2023).

¹⁶ „*Ew wird unter den Teppich gekehrt* (Phölmann 2023).“

¹⁷ „*So zeigt die Antwort des Landratsamtes kein ernsthaftes Bemühen, das Problem um die polyfluorerten Chemikalien (PFC) bei der Wurzel zu packen* (Phölmann 2023).“

2.2.4. Ekonomický sektor

Vzhledem k tomu, že americké jednotky jsou v Německu rozmístěny již od konce druhé světové války, má tento fakt pro předmětné regiony zvláštní hospodářský význam. V průběhu let se také měnil charakter ekonomických vztahů. V současné době se do hlavní pozornosti dostal strategický význam, ve kterém jde především o spojenectví a národní obranu. Ekonomickou zátěž působení amerických jednotek v Německu nesou Spolková vláda SRN a americká vláda. V letech 2010 až 2020 zaplatila německá strana téměř 1 miliardu euro za umístění amerických vojáků v Německu. Z této částky bylo necelých 650 milionů euro vyplaceno na stavební práce a necelých 340 milionů euro na takzvané následné náklady na obranu. Jednalo se především o platby pomoci bývalým zaměstnancům amerických ozbrojených sil, nápravu škod způsobených americkými vojáky a úhradu amerických investic do bývalých vojenských míst. Za rok 2019 to bylo celkově 132,4 milionu euro. Americká strana však platí mnohonásobně více. V roce 2020 byla naplánována z rozpočtu ministerstva obrany USA částka 7, 234 miliard, v přepočtu na eura, za rozmístění svých jednotek v SRN. Žádná jiná zahraniční základna není pro americké daňové poplatníky dražší. Významná je však důležitost amerických základen v SRN, jelikož veškeré zásobování amerických jednotek v Afghánistánu nebo Iráku bylo právě přes tyto základny. V Německu se také nacházejí velitelská centra pro americké ozbrojené síly v Evropě a v Africe (Tagesspiegel 2020).

Právě tyto ekonomické aspekty, společně s nízkými výdaji SRN na obranu, které nedosahovaly dohodnutých 2 procent HDP¹⁸, vedly k tomu, že tehdejší americký prezident Donald Trump v roce 2020 oznámil stažení 9 500 amerických vojáků z Německa. Poukázal také na to, že rozmístění amerických jednotek v Německu způsobuje USA „obrovské náklady“, zatímco Německo z amerických jednotek ekonomicky profituje. Nejnovější studie o ekonomickém dopadu je

¹⁸ V roce 2020 to bylo 1,38 procent (Tagesspiegel 2020).

z roku 2014, ale jako měřítko se v regionu používala i v roce 2020. V roce 2014 se předpokládalo, že přítomnost vojsk vytvoří ekonomickou sílu 2,347 miliardy amerických dolarů. Z celkové sumy 1,123 miliardy USD z toho je ve mzdách a platech, které zůstávají v regionu, 400 milionů USD je vynaloženo na výstavbu, služby, materiály, nákup a vybavení a 824 milionů amerických dolarů, které do regionu plynou v přidané hodnotě prostřednictvím nepřímo vytvořených pracovních míst. Donald Trump tímto krokem vytvářel tlak na Spolkovou vládu, aby zvýšila výdaje na obranu (Tagesspiegel 2020). Jeho plány se v důsledku nezvolení do funkce prezidenta v roce 2021 neuskutečnily. S nástupem nového prezidenta Joea Bidena a především s napadením Ukrajiny Ruskem došlo naopak k navyšování počtu amerických vojáků.

Velký ekonomický význam má působení amerických jednotek především v Grafenwöhr. Samotný počet německých obyvatel ve městě je pětkrát menší než počet všech Američanů. Ve městě je tucet amerických prodejců aut, pickupy na každé ulici, více než 30 restaurací, čtyři tetovací salony, několik nehtových salonů – to vše zaměřené na americké zákazníky. Ekonomický přínos pro město podtrhuje starosta Knobloch: *„Vojenský výcvikový prostor je velmi důležitý, zejména má velký ekonomický význam pro město Grafenwöhr a celý region. Je největším zaměstnavatelem v regionu s více než 3 500 zaměstnanci, tedy německými zaměstnanci. Nejde jen o pracovní místa, ale také o soukromou spotřebu Američanů. Hovoříme o zhruba 650 milionech eur, které se ročně utratí v Grafenwöhr (Lieben — Watzke 2022).“*¹⁹ Navíc kromě 3 500 německých zaměstnanců, které přímo zaměstnává americká armáda, závisí na jejich přítomnosti dalších téměř 7 000 pracovních míst (ibid).

¹⁹ *„Der Truppenübungsplatz hat eine sehr große Bedeutung, vor allem eine sehr große wirtschaftliche Bedeutung für die Stadt Grafenwöhr und die gesamte Region. Es ist der größte Arbeitgeber in der Region, über 3.500 Beschäftigte, also deutsche Beschäftigte. Es geht nicht nur um die Arbeitsplätze, sondern auch um den privaten Konsum der Amerikaner. Da sprechen wir von ca. 650 Millionen Euro, die jedes Jahr in Grafenwöhr ausgegeben werden (Lieben — Watzke 2022).“*¹⁹

Dne 4. srpna 2023 byla na základně Grafenwöhr-Vilseck slavnostním výkopem zahájena realizace projektu výstavby nového výcvikového komplexu v celkové výši 1,3 miliardy dolarů. Ze strany amerických vojenských představitelů je výstavba komplexu nazývána „*transformačním projektem*“. Jeho výstavba bude trvat 10 let. Po dokončení bude výcvikový komplex operační připravenosti zahrnovat 50 budov a bude mít kapacitu pro ubytování 5 000 amerických a zahraničních vojáků při výcviku. Z celkové částky budou stavební náklady 950 milionů dolarů. Zbytek bude vyčleněn jako kompenzace pro životní prostředí, nepředvídané události a zajištění kvality viz příloha číslo 9 a číslo 10 (Slavin 2023).

Projekt Operational Readiness Training Complex – ORTC má umožnit efektivní a technicky aktuální vojenský výcvik. Vojáci americké armády a partnerů NATO by měli mít možnost využívat nový výcvikový areál. Za tímto účelem jsou ve vojenském výcvikovém prostoru budovány nové objekty, včetně ubytovacích a administrativních budov, dílenských hal pro vozidla, fitness center a vojenských jídelen. Zvýšený ekonomický přínos má také zajistit možnost nakupování v nových prodejnách (Idowa 2023).

Stejným způsobem roste také význam a s tím spojený ekonomický benefit základen v Ansbachu. Právě mezi Ansbachem a Norimberkem americká armáda posiluje své velení. Tato lokalita se v poslední době stala jednou z nejdůležitějších v Německu, říká Thomas Deffner, starosta Ansbachu: „*To je pravda, dostali jsme sem štáb 5. sboru. Po začátku ukrajinské války. Odtud jsou síly USA a NATO vedeny na východním křídle NATO. V tomto ohledu jsme důležitým místem* (Lieben — Watzke 2022).“²⁰ V roce 2023 bylo rozhodnuto o navýšení počtu amerických vojáků v Ansbachu o 930. Na základně bylo zaměstnáno místních 1 300 civilních zaměstnanců a americká armáda utratila ročně v lokalitě Ansbach přes 100 milionů

²⁰ „*Das stimmt insofern, als wir hier den Stab des 5. Korps bekommen haben. Nach Beginn des Ukraine-Kriegs. Von dort aus werden US- und NATO-Streitkräfte geführt an der Ostflanke der NATO. Insofern sind wir ein bedeutender Standort* (Lieben — Watzke 2022).“

euro. Ve stejném roce byla ohlášena investice do výstavby nových prostorů v Bartonových kasárnách, ve výši 90 milionů dolarů (Wennemann 2023). V únoru 2024 americká armáda oznámila, že do rozšíření Bartonových kasáren investuje přes 250 milionů dolarů. Téměř třikrát více než bylo ohlášeno v roce 2023 (Fränkische Landeszeitung 2024).

3. Vyhodnocení studie

3.1. Změny v Německo – amerických vztazích

Vztahy Spolkové republiky Německo a Spojených států amerických jsou i přes dřívější události propojené a na vysoké úrovni. Německá vláda společně s jejím obyvatelstvem si je vědoma, že v otázce bezpečnosti jsou Spojené státy stále potřebné. USA byly, jsou a v minimálně v nejbližších letech budou garantem bezpečnosti SRN. Na straně Německa byl pozorovatelný proud zachování se jako civilní mocnost. Projevovalo se to absencí větších investic do Bundeswehru a obecně do obranného průmyslu jako takového. Odklon od myšlenky civilní mocnosti lze již pozorovat s prezidentským Donaldem Trumpem, který oznamoval, že nebude chránit země, které nepřispívají na obranu minimálně 2 % HDP. Hlavním hybatelem v této věci ovšem byla válka na Ukrajině. Německá vláda si uvědomila, že nadále nemůže čistě prosazovat koncept civilní mocnosti, která se nezapojuje do mezinárodního dění v oblasti dodávek zbraní do válečné zóny a vyšších výdajů na zbrojení. Podobný odklon lze pozorovat u stejného, dříve typického příkladu civilní mocnosti, Japonska. Oba státy několika násobně zvýšily investice na svou obranu. Více zajímavé je ovšem pozorovat obrat v Německu. Například strana Zelených, která měla v sociálním diskurzu pacifistickou rétoriku zcela obrátila a dnes je velkým podporovatelem vojenské pomoci Ukrajině. Ovšem nejedná se jen o jednu politickou stranu, můžeme hovořit o tom, že celé Německo změnilo svůj kurz. Z posílání vojenských přileb na začátku konfliktu, až do března roku 2024 k debatě o poskytnutí raket Taurus.

Německá společnost si je vědoma hrozby možné války s Ruskem. V německém mediálním prostoru se vedou debaty o možném znovuoobnovení povinné vojenské služby v různých podobách. Snižuje se již tak nízká nevole místních obyvatel vůči americkým základnám, které jsou v jejich blízkém okolí (Albrecht 2023). Samozřejmě jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách i Spojené státy nezházejí a posilují obranyschopnost především prostřednictvím navyšování počtů vojáků sloužících na amerických zámořských základnách

v Evropě, tedy i v Německu. V této souvislosti je potřeba zmínit jednu důležitou věc. Jakékoliv navyšování investic do obrany, především nákup bojové techniky, se prokáže až za několik let. Pokud se vrátím k tématu civilní mocnosti, samotné Německo již nemůže reagovat na krize v mezinárodním systému pouze nástroji měkké moci. Musí také začít investovat do svých desítky let opomíjených nástrojů tvrdé moci. V této velmi fluktuální době nelze spoléhat pouze na mírové řešení. Státy musí být připraveny zvýšit financování svých armád, aby mohli naplnit strategii NATO „*deterrence by denial*“ v českém jazyce odstrašení odepřením.

Zmíněná situace v mezinárodním prostředí má dopad i na vztahy místních samospráv a amerických základen. V pozorovaných exemplářích se s příchodem války na Ukrajině výrazně zvýšila intenzita a kvalita vzájemných vztahů. Především v případě základny Grafenwöhr-Vilseck. Starostové obou místních samospráv si byli jasně vědomi této bezprecedentní bezpečnostní situace. Úroveň kvality vzájemných vztahů můžeme označit za jednu z nejvyšších za poslední desítky let. Je pozorovatelné silné utužení vztahů. Obě strany se navzájem potřebují a vnímají vnější rizika. Podobná situace je i v druhém zkoumaném příkladě, kde i přes velmi dobré vztahy existují lokální sociální hnutí, které se vymezují vůči americké základně a jejímu počínání v okolí Ansbachu. Ovšem i podle Gerlinde Hoyle je to stále velmi nízké číslo obyvatel, kteří mají negativní smýšlení vůči americké vojenské základně (Hoyle 2023).

3.2. Vyhodnocení průzkumu

Průzkum na základnách se uskutečnil od srpna do prosince roku 2023. K prvnímu kontaktu došlo na 62. ročníku Německo – amerického folklórního festivalu v Grafenwöhru dne 4. srpna 2023, jehož zahájení jsem se osobně zúčastnil. Vytvořil jsem si představu o rozsahu festivalu, který je hlavní každoroční kulturní akcí vzájemných Bavorsko – amerických vztahů. Zahájení se vždy zúčastňují zástupci americké armády, v loňském roce v čele s novým velitelem výcviku 7. americké armády brigádním generálem Steven P. Carpenterem a

velitelem posádky USAG Bavaria plukovníkem Kevinem A. Poolem, členové bavorské vlády, kterou vloni zastupoval bavorský ministr vnitra Joachim Herrmann, starostové okolních obcí, především starosta Grafenwöhru – Edgar Knobloch a další čestní hosté, například z Bundeswheru. V kombinaci s hlubokým zážitkem a dlouholetým německo-americkým přátelstvím to zajišťuje zvláštní atmosféru, která spojuje národy. Slavnostní zahájení je přizpůsobeno tradicím, na kterém hlavní představitelé narážejí velký sud piva, jako se tomu děje na všech pivních slavnostech po celém Bavorsku, a které probíhají každoročně od června a vrcholí na přelomu září a října na Oktoberfestu v Mnichově viz příloha číslo 11.

V areálu festivalu se každoročně nachází velké množství nejrůznějších atrakcí pro malé i velké návštěvníky, stánků s občerstvením bavorských, krajových a amerických specialit. Právě americké stánky si obsluhu zajišťují vojáci jednotlivých jednotek a soutěží mezi sebou, kdo bude mít větší počet prodaných porcí jídla. Dále se na festivalu představuje řada německých a amerických hudebních těles, které zastupují oblíbené hudební žánry, jako je rock, pop nebo country. Prostor dostává také tradiční bavorská hudba. Samostatný sektor zaujímá expozice vojenské techniky, kde je vystavována nejen technika americké armády, ale také německého Bundeswheru. U každého kusu techniky jsou vojáci, kteří rádi vysvětlují, diskutují nebo pomáhají dětem v prohlídce techniky. Také já jsem s vojáky vedl rozhovory a diskutoval o jejich technice viz příloha číslo 11.

Konverzace se vedla v přátelském duchu a byla pro mě velkým přínosem. Hovorově je německo-americký folklorní festival v Grafenwöhru, obyvateli vojenského výcvikového prostoru, nazýván „*Ami Volksfest*“ nebo „*Lager Volksfest*“. „*Ami*“ je jednoduše zkratka pro „*americký*“ a „*Lager*“ je zkratka pro „*vojsový tábor*“. Festival trvá tři dny a první den je především věnován rodinám s dětmi, které mají v tento den například 50 % slevu na kolotoče. Festival má 70letou tradici, nižší počet ročníků je dán tím, že v některých letech se nekonal, jako například v letech 2020 až 2022, kvůli pandemii Covid 19 (Deutsh-

Amerikanisches Volksfest 2024b). Návštěva tohoto festivalu mi otevřela dveře k provádění rozhovorů a k realizaci samotného průzkumu.

Samotný průzkum byl zaměřen na zástupce tiskových odborů předmětných základen a starosty okolních obcí, ležících v sousedství základen. Musím konstatovat, že u všech respondentů jsem se setkal s hlubokým porozuměním k prováděnému průzkumu, velkému zájmu o poskytnutí relevantních informací a časově neomezeného prostoru při poskytování rozhovorů, především se zástupci vojenských základen. Otázky rozhovorů byly členěny do tří okruhů, které se věnovaly otázkám z historie, současnosti a budoucnosti vztahů mezi americkou armádou a místními samosprávami. Každý okruh obsahoval pět otázek, jež se týkaly konkrétních indicií, událostí a faktů, které měly vliv na rozvoj vztahů. Odpovědi na otázky od všech respondentů byly otevřené a erudované. Bylo na nich vidět, že problematice rozvoje vzájemných vztahů věnují velkou pozornost a není jim lhostejná žádná negativní zkušenost, která by vedla k jejich zhoršení. Velkou škodou byla neúčast zástupce radnice města Ansbach. Ohledně možnosti realizace rozhovoru se starostou města mi bylo oznámeno, že nemají dostatečné personální kapacity na rozhovor, přestože jim byly zaslány teze diplomové práce a konkrétně znali obsahu rozhovoru, anebo právě proto. Překvapení nad touto skutečností vyjadřovala také paní Hoyle z USAG Ansbach. Náhradní rozhovor se starostou nedaleké obce Petersaurach byl také přínosný, avšak se soustředil na menší část základny Ansbach. Nemohl tak nahradit celkový pohled na věc, jaký by byl se starostou Ansbachu. Přesto díky kontaktu paní Gerlende Hoyle s historikem Alexadrem Biernothem jsem získal velké množství informací o vztahu mezi americkou základnou a městem prostřednictvím jeho osobního archivu novinových článků regionálních periodik (Biernoth 2023).

Provedený průzkum ukázal na skutečný stav vztahů mezi americkou armádou a místními samosprávami, které se v průběhu historie vyvíjely. Jak již bylo uvedeno v historických souvislostech, zásadní obrat v historii těchto vztahů nastal po vstupu SRN do NATO, společně se zajištěním obrany západních demokracií

v době studené války, před možným napadením z Východu. Na tom se také shodli všichni respondenti, především starosta Knobloch (Knobloch 2023) a pan Zeilmann (Zeilmann 2023). ze základny Grafenwöhr-Vilseck. Stejnou myšlenku potvrdila paní Hoyle, která ji ještě rozšířila o konkrétní skutečnosti v počtu základen v dobách studené války a účasti amerických vojáků při kontrole společných hranic s tehdejší ČSSR. Historie vzájemných vztahů ukazuje na skutečnost, že ochrana před napadením se u místního obyvatelstva setkávala s naprostým pochopením a souhlasem (Hoyle 2023). Nedílnou součástí těchto vztahů byl také ekonomický přínos, jež měly nejen obce v okolí základen, ale také občané, kteří byli na těchto základnách zaměstnáni. Je to jedna z věcí, která je společná u obou základen a přetrvává až do současnosti. Přesto existuje v této oblasti rozdíl mezi základnou Grafenwöhr-Vilseck a Ansbach. Ekonomická závislost na pobytu amerických vojáků je větší u první jmenované základny, jelikož pracovní příležitosti jsou pro místní obyvatele menší na venkově než ve městě. Odpovídá tomu také celkový zájem a spjatost s fungováním a rozvojem základny ze strany místních samospráv. Očividně bylo vidět, že lidé z menších měst a obcí mají větší zájem o dění na základně než lidé z města, kteří mají širší možnosti v kulturním a společenském životě. Domnívám se, že ze strany jednotlivých USAG týmů na základnách je patrná velká snaha o co nejlepší vzájemné vztahy. Otázkou pouze zůstává, do jaké míry jsou ochotni jednotliví občané k rozvoji těchto vztahů osobně přispět.

Po skončení studené války došlo k rapidnímu snížení počtu amerických základen a rovněž ke snížení počtu amerických vojáků na zbývajících základnách. S tím spojený byl nárůst antiamerických nálad ve společnosti a snaha o dehonestaci vzájemných vztahů. Tento aspekt byl vidět hlavně v náladách některých obyvatel kolem Ansbachu. Vznikala řada hnutí, která se proti přítomnosti amerických jednotek vymezovala. Opět to ukazuje na celospolečenské nálady, které jsou odlišné od městského a venkovského obyvatelstva. Podle mého můžeme tento aspekt považovat za hlavní příčinu menšího zájmu o dění na

základně v Ansbachu. Někteří lidé spíše vnímají její negativa než pozitiva. Průzkum dále ukázal, že ekologické problémy v provozu vojenských zařízení a techniky jsou větší u městské zástavby, která je v těsné blízkosti se základnou v Ansbachu, než na základně v Grafenwöhr-Vilsecku, rozprostírající se na mnohonásobně větším území. Činnost vojáků je prováděna mnohem dále od zástavby. Jednoznačně větší ekologické problémy jsou u základny Ansbach, kde jsou okamžitě spatřeny a zaznamenány veřejností. Velení amerických jednotek, místní samospráva, ale i bavorské úřady mají dost práce v jejich odstraňování a v uklidňování obyvatelstva. Řada občanských iniciativ uvítala další snižování počtu amerických vojáků v Německu, které vyhlásil tehdejší americký prezident Donald Trump v červenci 2020 (Knight 2020).

Obrat v náhledu na přítomnost amerických vojáků nastal nejen s příchodem Johna Bidena do Bílého domu, který zastavil rétoriku snižování počtu amerických vojáků, ale hlavně po únoru 2022, kdy Rusko napadlo Ukrajinu. Lidé si uvědomili, jak málo stačí k přechodu od míru k válce. Uvědomili si, jak důležitá je pro obranu demokratických hodnot přítomnost americké armády v Bavorsku. Pro obyvatele Bavorska se, za poslední dva roky od napadení, stala nutnost obrany země prioritou. Změnil se tak vztah k americkým jednotkám a otupily se protiamerické nálady. Stejný byl vývoj pozitivních nálad i v okolí Ansbachu, jak potvrdil starosta Petersrauchu. V průběhu těchto dvou let došlo k přechodu od snižování k dalšímu navyšování počtu amerických vojáků, na základně Grafenwöhr se cvičí ukrajinští vojáci, všechna dosavadní cvičení NATO jsou na základně prováděna v mnohem vyšších počtech a Ansbach se stává centrem řízení operací na východním křídle NATO. To všechno jsou aspekty ukazující na důležitost zajištění obrany severoatlantické aliance a americké základny na území Bavorska v tomto zajištění hrají velmi důležitou roli.

Důležitost vzájemně uskutečňovaných kroků podtrhuje skutečnost, že ze strany Ruska jsou prováděna opatření, kterými se je snaží narušit. Nejnovějším příkladem těchto opatření je událost, která se stala dne 18. dubna 2024, v souvislosti se

zadržením dvou mužů s dvojitým občanstvím, německým a ruským, ve městě Bayreuth. Oba muži plánovali sabotáže proti vojenským cílům v Bavorsku. Podle vyšetřovatelů si hlavní podezřelý některé předměty zájmu vyhledal sám. Fotil a natáčel například vojenský transport a pohyby vojenského materiálu. Podle vyšetřovacích kruhů byl jedním ze špehovaných objektů základna americké armády v bavorském Grafenwöhr. Spolkový generální prokurátor rovněž viní hlavního obviněného z toho, že jednal jako agent za účelem sabotáže a vykresloval vojenská zařízení způsobem, který ohrožuje bezpečnost. Spolková prokuratura uvedla, že tyto akce měly za cíl zejména podkopat vojenskou podporu, kterou Německo poskytlo Ukrajině proti ruské útočné válce. Případ je ve fázi vyšetřování a způsobil diplomatickou roztržku mezi Berlínem a Moskvou (Balsler — Ismar 2024).

3.3. Přítomnost amerických vojáků a rozdíly mezi základnami

V úvodu práce byla položena otázka o ovlivňování přítomnosti amerických vojáků na život v bezprostředním okolí vojenských základen. Na základě všech shromážděných podkladů, článků, analýz a provedených rozhovorů, mohu konstatovat, že přítomnost amerických vojáků má velký vliv na okolí předmětných základen. Tento vliv se projevuje ve všech sektorech života, tak jak je popisován ve druhé kapitole. Vliv se v průběhu let přítomnosti americké armády několikrát změnil. Docházelo ke střídání ve výši a rozsahu samotného vlivu. S tím ruku v ruce se periodicky měnil náhled na samotné americké vojáky. Zpočátku byli američtí vojáci bráni jako okupanti. Situace se změnila po vstupu SRN do NATO, kdy se z okupantů stali přátelé při zajišťování obrany proti nepříteli z Východu. Jednalo se o období, ve kterém byly vztahy k jejich přítomnosti nejintenzivnější. Postupným budováním vzájemné důvěry došlo k položení základů vzájemné sounáležitosti a přátelství. V tomto období rovněž docházelo k největšímu počtu sňatků amerických vojáků s místními ženami. Tento fakt můžeme zařadit mezi stěžejní projevy výše zmíněné vzájemné sounáležitosti. Dalším nezanedbatelným

projevem přátelství byly a neustále jsou vzájemné kulturní, sportovní a vzdělávací akce, které probíhají za společné účasti amerických vojáků a místních obyvatel. V neposlední řadě musím zdůraznit ekonomický profit, který širokému okolí přináší pobyt amerických jednotek. Ekonomické hledisko se projevuje ve třech rovinách. V první rovině stabilního finančního příjmu pro tisíce zaměstnanců z řad místního obyvatelstva. Druhá rovina se projevuje v ekonomickém a finančním přínosu, kterým američtí vojáci přispívají k výdělku místních podnikatelů. Třetí rovina přináší benefity do rozpočtu bavorské vlády, jelikož příjmy z pobytu amerických jednotek jsou vyšší než výdaje na jejich pobyt.

Po skončení studené války došlo k částečnému snížení výše vzájemných vztahů, především v souvislosti se snižováním počtu amerických základen a dále s položením otázky, jestli je další pobyt amerických vojáků nadále nutný. Při sjednocení Německa totiž došlo k odchodu sovětských vojsk z území bývalé NDR, ale americké jednotky na území původní SRN nadále zůstaly. V daném směru došlo k politickému rozhodnutí, které odchod Američanů nepožadoval a týkal se pouze toho, že na území bývalé NDR nebudou rozmisťovány zbraně hromadného ničení a před odchodem Sovětů nebudou na tato území ani rozmisťovány jednotky americké armády. Od tohoto momentu započala částečná stagnace vzájemných vztahů a jejich vlivu na okolí základen. Vzrůstal vliv různých ekologických a antiamerických sdružení, které získávaly podporu u místního obyvatelstva. Vrcholem tohoto období se stalo rozhodnutí americké administrativy o snížení počtu amerických jednotek v Německu a tím pádem také na předmětných základnách. Jak již bylo často zmíněno v předešlých podkapitolách, obrat nastal se zhoršením geopolitické a bezpečnostní situace v Evropě. Vliv vzájemných vztahů v okolí základen znovu vzrůstá a nabírá na síle. Někteří respondenti jeho význam dokonce srovnávají s obdobím studené války. Hlasy představitelů antisystémových sdružení utichly, respektive je málokdo poslouchá a do popředí se znovu dostal zvýšený zájem o zajištění společné obrany před vnějším nepřítelem.

V otázce rozdílů ve vlivu mezi základnami, mohu konstatovat, že v obecné rovině je vliv na vzájemné vztahy stejný u obou základen. Vyskytují se pouze určité konkrétní rozdíly. Jedná se především o vliv na okolí v sektoru ekonomickém a enviromentálním. Sounáležitost mezi americkými vojáky a místními obyvateli u základny v *Grafenwöhr-Vilsecku* je podstatně vyšší. Spolupráce mezi velením základny a místními samosprávami, podle mého názoru, je na kvalitativně lepší úrovni, jeví se jako více přátelská. Obyvatelé okolních obcí mají bližší vztah k základně, možná nebo právě proto, že závislost na základně je vyšší. Investice a ekonomický profit z amerických vojáků má vyšší podíl, nevyjímaje větší podíl na zaměstnanosti místních obyvatel. Závislost na základně má svůj historický základ a dlouhou tradici. Základna se nachází na velkém území, negativní vlivy z činnosti vojáků a provozu techniky se neprojevují v bezprostřední blízkosti obydlených oblastí.

Naproti tomu základna v *Ansbachu* má na život v okolí menší vliv v ekonomickém a sociálním sektoru. Základna zaměstnává menší počet místních obyvatel, jejich pracovní závislost na základně je nižší, ostatních pracovních příležitostí je více. Počet amerických vojáků na základně je také nižší a tím pádem je nižší i ekonomický profit. Spolupráce mezi velením a samosprávami je více formální. Obyvatelé města mají více příležitostí ve společenské oblasti, a tím pádem jejich pozornost k základně není tak vysoká. Zvýšený negativní vliv má naopak v enviromentálním sektoru. Vzdálenost obydlí nejen ke kasárnám, ale i k letišti je malá. Přímo negativně ovlivňuje život obyvatel. Přes řadu opatření z americké strany se nepodařilo stav úplně vyřešit. Největší ekologické zátěže však byly a jsou nadále řešeny.

Závěr

Celkově můžeme považovat výběr tématu, jeho zadání a provedení samotného průzkumu za vysoce aktuální. Koncept jednotlivých kapitol, výběr literatury, hledání podkladů a průzkum ukázal, jak důležitý je pro studium bezpečnostních otázek mezinárodních vztahů osobní přístup. Na základě obecných hodnocení historie a současnosti vztahů mezi cizími vojáky, kteří jsou rozmístěni na cizím území a místním obyvatelstvem, lze konstatovat, že vztahy jsou takové, do jaké míry je jejich vzájemná důvěra a respekt. Bez těchto atributů by vztahy nedosahovaly podobné úrovně, jakou jsem osobně zaznamenal na předemných základnách. Pro konkretizaci obecných závěrů byly proto důležité rozhovory, jež byly vedeny v přátelském duchu, bez jakéhokoliv časového a obsahového omezování.

Cílem rozhovorů nebylo provádět sociologický průzkum, ale na vybraném vzorku odpovědných pracovníků zaznamenat skutečný stav vzájemných vztahů mezi americkými vojáky a místními obyvateli, kteří v okolí vojenských základen žijí. Výhradně šlo o ukázkou toho, jak vztahy mezi těmito subjekty fungují, kde jsou silná a slabá místa vzájemných vztahů. Srovnání dvou vybraných základen ukázalo na odlišnost postojů k americkým vojákům ve městě a na venkově. Přesto tato odlišnost není nijak diametrální a zásadní. Jedná se pouze o to, že ve městě je činnost vojáků více sledována než v uzavřeném vojenském prostoru. Blízkost obydlených oblastí k vojenským zařízením je také rozhodující pro případné ekologické havárie, které mají přímý vliv na obyvatele.

Zodpovězení vědecké otázky ukázalo, že americké základny silně ovlivňují život místních obyvatel především pak v Grafenwöhr-Vilsecku. V tomto případě se jedná o velmi úzce propojenou komunitu a vzájemné vztahy jsou na velmi dobré úrovni, můžeme o nich hovořit jako o přátelských. Vztahy mezi městem Ansbach společně s místními samosprávami a americkou základnou jsou také na velmi

dobré úrovni, ovšem lze pozorovat, že město Ansbach a místní samosprávy musejí spravovat ve větší míře i další sektory věcí veřejných a není kladen tak silný důraz na neustálé zlepšování vzájemných vztahů. Zároveň ve městě vzniklo a stále působí mnohem více protiamerických sociálních hnutí.

Přítomnost amerických vojáků je v Bavorsku dlouholetá a viditelná. Má svou tradici a v průběhu mnoha let se vzájemné vztahy vyvíjely až do dnešní podoby, kdy je pro obyvatele natolik důležitá, že si bez ní nedokážou představit fungování země. Ve všech vybraných sektorech vzájemných vztahů převažují pozitiva nad negativy. Důležitost fungování vzájemných vztahů je znásobena současnou nepříznivou geopolitickou a bezpečnostní situací v Evropě. Kompetentní lidé, formující vzájemné vztahy, si vzniklou situaci uvědomují a pracují na tom, aby docházelo k dalšímu upevňování vztahů. Podobně se shodli všichni respondenti, včetně místních periodik a zájem na tom má i bavorská vláda.

Po celou dobu psaní diplomové práce byly zařazovány aktuální zprávy, poznatky z médií a aktualizace informací z webových stránek jednotlivých základů. Bylo to dáno snahou o co nejlepší zachycení změn ve vztazích. Sled událostí byl na tolik překotný, že vyžadoval pravidelnou analýzu všech relevantních zdrojů. S pokračující podporou bojující Ukrajiny ze strany Západu a snahy o zajištění obrany Východního křídla NATO, dochází také k většímu stmelování vzájemných vztahů s americkými vojáky. Nedílnou součástí této snahy je rovněž vyzbrojování německého Bundeswehru a jeho lepší koordinace s americkými jednotkami. Všechny tyto aspekty prohlubují vzájemnou sounáležitost při zajišťování obrany demokratických hodnot a přímo se propisují do činnosti nejen amerických jednotek na předemětných základnách.

S ohledem na celkový obraz fungování amerických základů na území Bavorska může práce sloužit jako téma pro možnou diskusi o budování vojenských základů cizích armád na území České republiky. Ani v Bavorsku nebyla americká armáda bezvýhradně vítána od počátku jejich pobytu. Původně měla jejich

přítomnost okupační charakter. Změna bezpečnostní situace v Evropě má přímý dopad na posilování obrany některých zemí, které jsou v linii dotyku s případným agresorem. V současné době proto dochází k budování cizích vojenských základen na Východním křídle NATO. Německá armáda bude budovat stálou základnu v Litvě. V Rumunsku vznikne největší vojenská základna NATO v Evropě. To všechno jsou kroky, které si dané země nevymyslely, ale byly k nim přinuceny okolními skutečnostmi.

Použité prameny

AACVR (2024). US Military Bases in Germany (<https://www.aacvr-germany.org/us-military-bases-in-germany>, 14. 4. 2024).

Albrecht, H. (2023). [Ústní sdělení] 19. 12. 2023 (starosta obce Petersaurach).

Allen, M. A. — Flynn, M. E. — Machain, M. C. (2022). US global military deployments, 1950–2020. *Conflict Management and Peace Science* 39 (3), str. 351—370.

Arnika (2020). *Perfluorované a polyfluorované látky (PFAS)*, 22. 12. 2020 (<https://arnika.org/toxicke-latky/databaze-latek/perfluorovane-a-polyfluorovane-latky-pfas>, 14. 4. 2024).

Auswärtiges Amt (2019). *Truppenstationierungsrecht*, 19. 12. 2019 (<https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/regelbasierte-internationale-ordnung/voelkerrecht-internationales-recht/truppenstationierungsrecht/217066>, 14. 4. 2024).

Balser, M. — Ismar, G. (2024). Mutmaßliche Spione mit Verbindung zu Russland verhaftet. *Süddeutsche Zeitung*, 18. 4. 2024 (<https://www.sueddeutsche.de/politik/bayreuth-russland-spione-verhaftung-sabotage-1.6562973>, 21. 4. 2024).

Bayerische Staatskanzlei (2024). *Rechtsstellung der Mitglieder der Stationierungstreitkräfte, ihres Gefolges und ihrer Angehörigen Bekanntmachung des Bayerischen Staatsministeriums des Innern vom 29. Juli 1963, Az. IC2-2096/8-2* (<https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayVwV97060>true>, 14. 4. 2024).

Biernoth, A. (2023). [E-mailová komunikace] 21. 11. 2023 (historik).

Blank, S. (2023). Neue Truppen kommen nach Ansbach. *Nürnberger Nachrichten*, 14. 1. 2023, str.10.

Brandt, M. (2020). US-Militär in Übersee, 24. 6. 2020 (<https://de.statista.com/infografik/22086/anzahl-der-dauerhaft-im-ausland-stationierten-us-soldaten/>, 20. 4. 2024).

Bundesministerium der Verteidigung (2022). *Mehr als 100 Milliarden Euro für die Bundeswehr – für unsere Sicherheit*, 27. 2. 2022 (<https://www.bmvg.de/de/aktuelles/mehr-als-100-milliarden-euro-bundeswehr-sicherheit-5362112>, 14. 4. 2024).

Bundesministerium der Verteidigung (2023). *Die deutsche Brigade in Litauen – Fragen und Antworten*, 27. 12. 2023 (<https://www.bmvg.de/de/themen/dossiers/die-nato-staerke-und-dialog/schutz-der-nato-ostflanke/brigade-in-litauen-fragen-und-antworten>, 14. 4. 2024).

Bundeswehr (2024). *Über die Bundeswehr* (<https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr>, 14. 4. 2024).

Centrum Bavaria Bohemia (2024a). *Grafenwöhr* (<https://www.bbkult.net/cz/places/45316-grafenwohr/>, 14. 4. 2024).

Centrum Bavaria Bohemia (2024b). *Vilseck* (<https://www.bbkult.net/cz/places/45348-vilseck/>, 14. 4. 2024).

Cooley, A. (2008). *Base Politics: Democratic Change and the U.S. Military Overseas* (London: Cornell University Press).

ČT24 (2018). Konec jedné fenomenální éry. CSU dominovala Bavorsku 70 let, teď její moc slábne, 18. 10. 2018 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/konec-jedne-fenomenalni-ery-csu-dominovala-bavorsku-70-let-ted-jeji-moc-slabne-74943>, 14. 4. 2024).

Der Landkreis Amberg-Sulzbach (2024). *Grossmanöver ab Mitte Mai*, 29. 2. 2024 (<https://www.kreis-as.de/index.php?object=tx,3131.5&ModID=7&FID=3131.25128.1>, 14. 4. 2024).

Deutsh-Amerikanisches Volksfest (2024a). *Elvis Presley als Soldat auf dem Truppenübungsplatz Grafenwöhr i.d. Oberpfalz* (<https://www.volksfest-grafenwoehr.de/elvis-presley>, 14. 4. 2024).

Deutsh-Amerikanisches Volksfest (2024b). *Geschichte des Volksfest Grafenwöhr* (<https://www.volksfest-grafenwoehr.de/geschichte>, 14. 4. 2024).

Dictionary.com (2024). *Pentomic* (<https://www.dictionary.com/browse/pentomic>, 14. 4. 2024).

Etz langt's (2024a). *Bürgerinitiative Etz langt's* (<https://etz-langts.de/>, 14. 4. 2024).

Etz langt's (2024b). *US-Hubschrauberlärm* (<https://etz-langts.de/us-hubschrauberlaerm/>, 14. 4. 2024).

Fidler, J. — Mareš, P. (1997). *Dějiny NATO* (Praha: Paseka).

Franken Fernsehen (2018). Protest gegen Fluglärm in Ansbach, 13. 8. 2024 (<https://www.frankenfernsehen.tv/mediathek/video/protest-gegen-fluglaerm-in-ansbach/>, 14. 4. 2024).

Fränkische Landeszeitung (2023a). Ansbach „ist ein Bauernopfer“ Ansbacher Tageblatt, 27. 2. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2023b). Ostermarsch zur Kaserne Ansbacher Tageblatt, 1. 4. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2023c). „Jetzt geht der Fall die ganze Stadt an“ Ansbacher Tageblatt, 7. 11. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2023d). Fragen zur PFC-Sanierung Ansbacher Tageblatt, 24. 1. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2023e). „Chemie-Cocktail am Soldatenweiher“ Ansbacher Tageblatt, 13. 2. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2023f). Auftrag für Abstomsicherung erteilt
Ansbacher Tageblatt, 7. 10. 2023.

Fränkische Landeszeitung (2024). Die US-Armee investiert in Ansbach 250
Millionen Dollar, 23. 2. 2024 (<https://www.flz.de/die-us-armee-investiert-in-ansbach-250-millionen-dollar/cnt-id-ps-0635ef87-f6d5-4912-8d3b-a6a1e3eb9fc3>, 14. 4. 2024).

Gerson, J. — Birchard, B. (1991). *The Sun Never Sets--: Confronting the Network of Foreign U.S. Military Bases* (Boston: South and Press).

Google Maps (2024). *Trasa z Gewerbegebiet do Soldatenweiher*
(<https://maps.app.goo.gl/fpocBQpWBtBs4DoN8>, 14. 4. 2024).

Harkavy, R. E. (1989). *Bases Abroad: The Global Foreign Military Presence*
(New York: Oxford University Press).

Herrera, R. — Cicchini, J. (2013). Some notes about the U.S. military bases and
personnel abroad. *Journal of Innovation Economics & Management* 12(2), str.
127—149.

Hlaváček, P. (2010). *Atlantismus v době krize* (Plzeň: ZČU).

Holmes, A. A. (2014). *Social Unrest and American Military Bases in Turkey and
Germany since 1945*. (Cambridge: Cambridge University Press).

Hoyle, G. (2023). [Ústní sdělení] 19. 12. 2023 (tisková mluvčí USAG Ansbach).

Chumchal, Z. (2023). *Video podklad z akce German-American Volksfest
Grafenwöhr-Vilseck 2023*, 4. 8. 2023 (https://youtu.be/PhR_Y6qam6I, 26. 4.
2024).

Idowa (2023). *US-Armee investiert 900 Millionen Dollar in Standort Grafenwöhr*,
3. 8. 2023 (<https://www.idowa.de/bayern/us-armee-investiert-900-millionen-dollar-in-standort-grafenwoehr-3074601.html>, 14. 4. 2024).

Knight, B. (2020). Kurz erklärt: US-Soldaten in Deutschland. *Deutsche Welle*, 30. 7. 2020 (<https://www.dw.com/de/kurz-erkl%C3%A4rt-us-soldaten-in-deutschland/a-53828976>, 14. 4. 2024).

Knobloch, E. (2023). [Ústní sdělení] 18. 12. 2023 (starosta obce Grafenwöhr).

Mauil, W. Hannse (2018). Germany's Leadership in Europe: Finding its New Role. *Rising Powers Quarterly* 3 (1), str. 87—111.

Military Installations (2024a). *USAG Bavaria* (<https://installations.militaryonesource.mil/in-depth-overview/usag-bavaria>, 14. 4. 2024).

Military Installations (2024b). *Ansbach, United States Army Garrison* (<https://installations.militaryonesource.mil/in-depth-overview/ansbach-united-states-army-garrison>, 14. 4. 2024).

Military Installations (2024c). *View All* (<https://installations.militaryonesource.mil/view-all>, 14. 4. 2024).

NATO (2024). *NATO's Steadfast Defender 2024: Unprecedented Military Exercise Signals Alliance Unity and Preparedness*, 26. 1. 2024 (<https://www.act.nato.int/article/steadfast-defender-2024-signals-alliance-unity-and-preparedness/>, 14. 4. 2024).

Novotný, L. (2014). *Spolková republika Německo* (Praha: Libri).

Petersaurach (2024). *Willkommen bei der Gemeinde Petersaurach* (<https://www.petersaurach.de/>, 14. 4. 2024).

Phölmann, F. (2023). „Es wird unter der Teppich gekehrt.“ *Fränkische Landeszeitung*, 20. 1. 2023.

Ramstein Air Base (2024). *Status of Forces Agreement* (<https://www.ramstein.af.mil/About/Fact-Sheets/Display/Article/303721/status-of-forces-agreement/>, 14. 4. 2024).

Schertl, M. H. (2023). [Ústní sdělení] 18. 12. 2023 (starosta obce Vilseck).

Sifton, J. (2006). *United States Military and Central Intelligence Agency Personnel Abroad: Plugging the Prosecutorial Gaps* (<https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/hjl43&div=22&id=&page=>, 14. 4. 2024).

Slavin, M. (2023). US Army kicks off 10-year, \$1.3 billion construction of training complex at Grafenwoehr. *Stars and Stripes*, 9. 8. 2023 (<https://www.stripes.com/branches/army/2023-08-09/grafenwoehr-army-training-complex-10995211.html>, 14. 4. 2024).

South, T. (2024). Large-scale, Army-led NATO exercise kicks off in Europe. *ArmyTimes*, 1.3.2024 (<https://www.armytimes.com/news/your-army/2024/03/01/large-scale-army-led-nato-exercise-kicks-off-in-europe/>, 14. 4. 2024).

Stadt Ansbach (2024). *Allgemeine Information* (<https://www.ansbach.de/B%C3%BCrger/Rathaus-Service/US-Armee/>, 14. 4. 2024).

Stadt Grafenwöhr (2024). *Truppenübungplatz* (<https://grafenwoehr.de/stadt-und-buerger/unsere-stadt/truppenuebungsplatz/>, 14. 4. 2024).

Stevenson, J. (2022). Chapter One: Overseas bases and US strategic posture. *International Institute for Strategic Studies* (<https://www.iiss.org/en/online-analysis/online-analysis/2022/09/overseas-bases-and-us-strategic-posture/>, 14. 4. 2024).

Tagesspiegel (2020). *Kosten für US-Truppen in Deutschland Bund zahlte fast eine Milliarde in zehn Jahren*, 6. 7. 2020 (<https://www.tagesspiegel.de/politik/bund-zahlte-fast-eine-milliarde-in-zehn-jahren-4179454.html>, 14. 4. 2024).

Tewes H. (1997). Das Zivilmacht-konzept in der Theorie der internationalen Beziehungen. Anmerkungen zu Knut Kirste und Hanns W. Maull. *Zeitschrift für Internationale Beziehungen* 4 (2), str. 347—359.

U.S. ARMY (2024a). *U.S. ARMY Garrison Bavaria About* (<https://home.army.mil/bavaria/about>, 14. 4. 2024).

U.S. ARMY (2024b). *U.S. ARMY Garrison Ansbach* (<https://home.army.mil/ansbach/index.php/about/visitor-information>, 14. 4. 2024).

U.S. ARMY (2024c). *U.S. ARMY Garrison Ansbach About* (<https://home.army.mil/ansbach/index.php/about/>, 14. 4. 2024).

Vandiver, J. (2024). New unit of Ukrainian troops training in Grafenwoehr as US soldiers from Mississippi take over mission. *Stars and Stripes*, 7. 1. 2024 (<https://www.stripes.com/branches/army/2024-01-07/ukraine-training-grafenwoehr-12582843.html>, 14. 4. 2024).

Vennemann, W. (2023a). Bis zu 930 US-Soldaten mehr für Ansbach. *Fränkische Landeszeitung*, 15. 3. 2023.

Vennemann, W. (2023b). Prozess-Poker um PFC-Verseuchung. *Fränkische Landeszeitung*, 31. 10. 2023.

Vine, D. (2015a). *Base Nation: How U.S. Military Bases Abroad Harm America and the World* (New York: Metropolitan Books).

Vine, D. (2015b). The United States Probably Has More Foreign Military Bases Than Any Other People, Nation, or Empire in History. *Militarytruth*, 14. 9. 2015 (<https://militarytruth.org/wp-content/uploads/2018/05/Foreign-Military-Bases.pdf>, 14. 4. 2024).

Vine, D. (2021). Lists of U.S. Military Bases Abroad, 1776-2021. *American University*.

(https://aura.american.edu/articles/online_resource/Lists_of_U_S_Military_Bases_Abroad_1776-2021/23857422, 14. 4. 2024).

Von Lieben, M. — Watzke, M. (2022). Was die US-Truppen in Bayern für die Region bedeuten. Deutschlandfunk, 28. 7. 2022 (<https://www.deutschlandfunk.de/us-truppen-bayern-wirtschaft-ukraine-krieg-100.html>, 14. 4. 2024).

Wikipedia (2024) List of United States Army installations in Germany map (https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_United_States_Army_installations_in_Germany, 14. 4. 2024).

Zeilmann, F. (2023). [Ústní sdělení] 22. 11. 2023 (tiskový mluvčí USAG Bavaria).

Zeit Online (2023). *Pistorius prüft schwedisches Wehrpflichtmodell*, 16. 12. 2023 (<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2023-12/bundeswehr-wehrdienst-boris-pistorius-schweden-personal>, 14. 4. 2024).

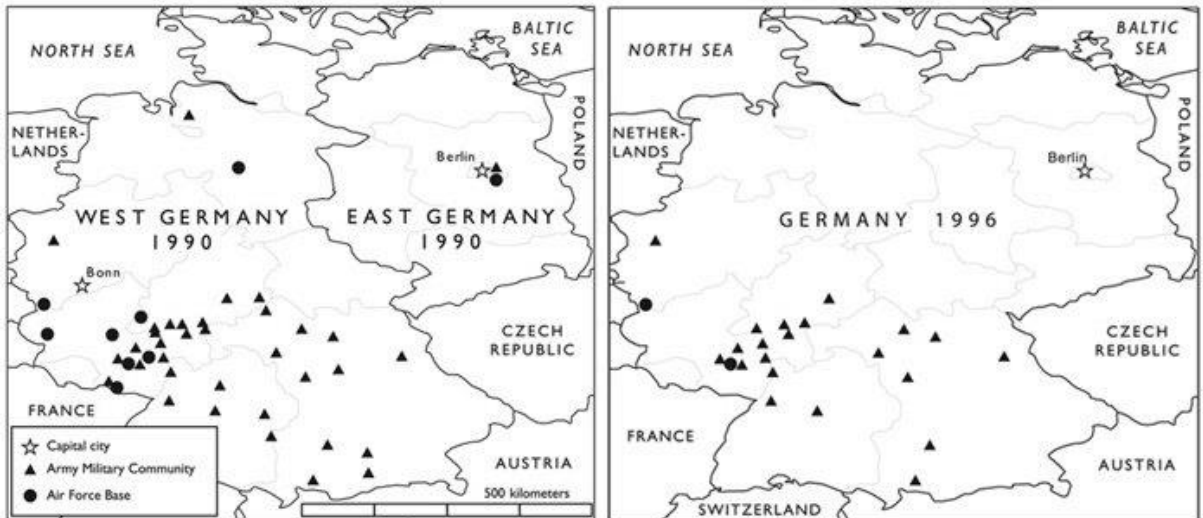
Resumé

Main goal of this text was to show, through the cases of two US military bases the relationship between the members of the bases and the local municipalities, local inhabitants and other people living and working around the base. In work was mentioned history of the establishment of the American bases in Germany, the Cold War and current situation with a reference to the near future. I also focused on phenomenon of US military bases around the world, which is crucial to understanding wider context. Following goal was an attempt to explain, why US military are disliked by many social movements and why they have irreplaceable role in NATO's collective defense strategy. I chose two US military bases for my analysis, that are different from each other. First is traditional, large and closed military complex: Grafenwöhr-Vilseck, with smaller towns and villages. Second base is formed by freestanding buildings near the town of Ansbach. The research question was then the following. How does the presence of US soldiers affect life in the immediate area around the military bases? What are the differences in influence between the base in Grafenwöhr-Vilseck and Ansbach.? To answer these questions was also used terrain research in form of personal interviews mainly with spokespersons of American bases and mayors of local municipalities.

The results of my research are following. The American bases strongly affects the life of local inhabitants mainly in Grafenwöhr-Vilseck. In this case we are talking about very tightly connected community relations, that are on high level, we can call them friendly. Relations between the city of Ansbach, including the local municipalities and American base are not on such great level, but it can be seen, that the city Ansbach and local municipalities must manage in greater extent other sectors of public matters. There is not as strong emphasis on constantly improving the relations. There are also several active anti-US social movements in Ansbach.

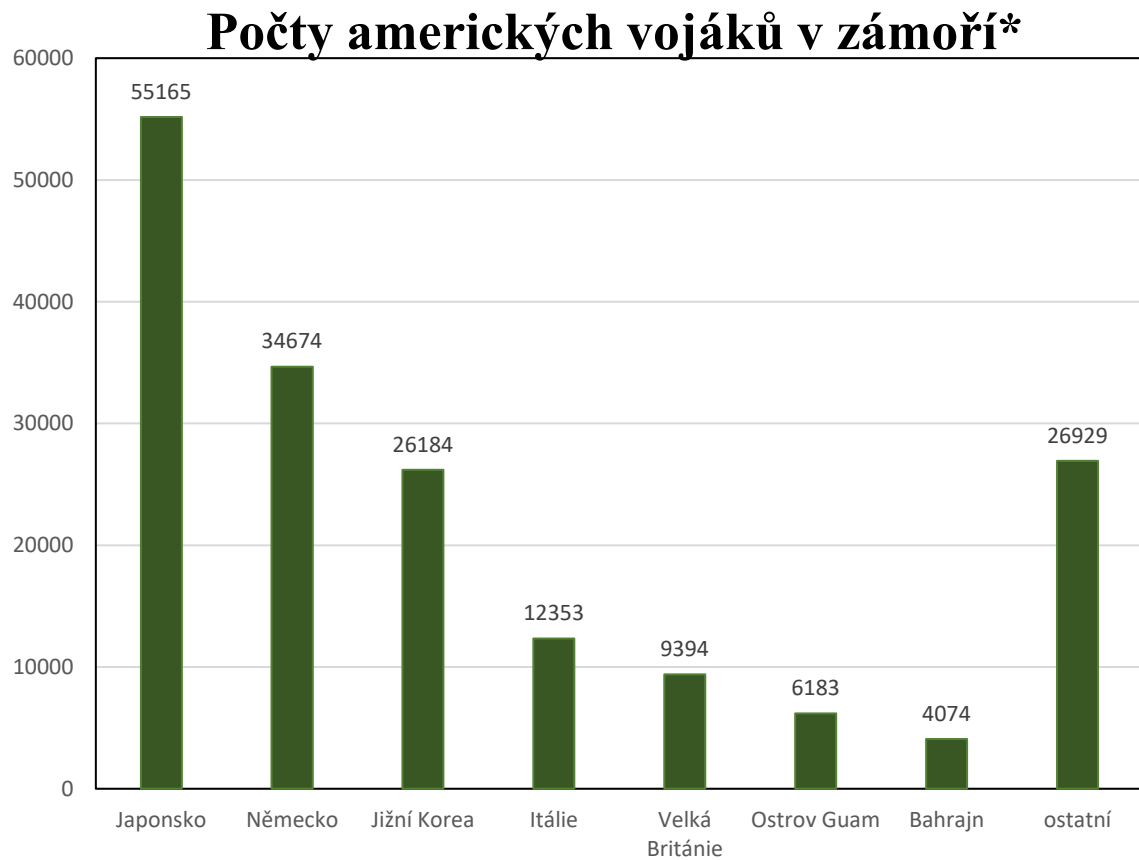
Přílohy

Příloha číslo 1 a 2 (americké základny v Německu v letech 1990 obrázek vlevo a v roce 1996 obrázek vpravo).



(AACVR 2024).

Příloha číslo 3 (graf vytvořen autorem)



*Počet vojáků bez započtení operací v Afghánistánu, Iráku a Sýrii. (Brandt 2020).

Příloha číslo 4 (mapa vojenských základen v Německu v roce 2020)



Podle plánu na rok 2020

(Wikipedia 2024)

Příloha číslo 5 (fotografie Elvise Presleyho)



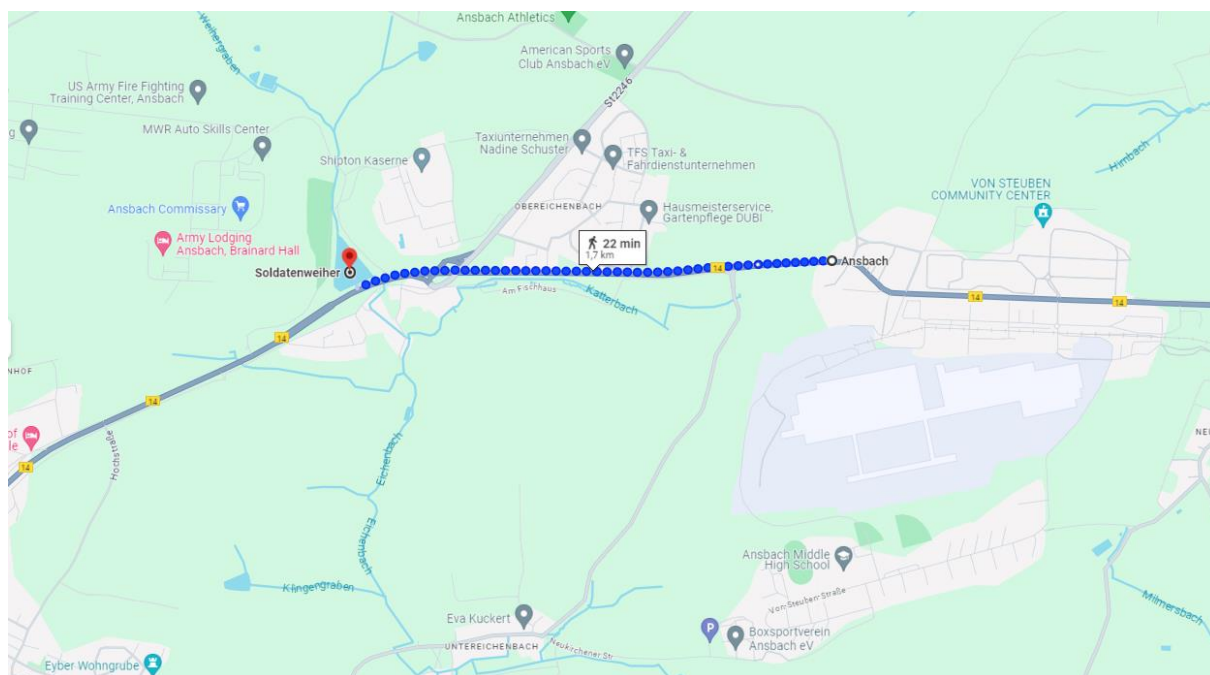
(Deutsh-Amerikanisches Volksfest 2024a)

Příloha číslo 6 a 7 (vlevo Logo festivalu obecné a vpravo logo ročníku 2023)



(Deutsh-Amerikanisches Volksfest 2024b)

Příloha číslo 8 (mapa trasy z Katterbach do Soldatenweiher)



(Google Maps 2024).

Příloha číslo 9 a 10 (na prvním obrázku je slavnostní zahájení výstavby, druhý muž zprava je starosta města Grafenwöhr Edgar Knobloch a na druhém obrázku je viditelná maketa jedné z částí projektu).



(Slavin 2023)



(Slavin 2023)

Příloha číslo 11 (Video podklad z akce German-American Volksfest Grafenwöhr-Vilseck 2023, 4. 8. 2023)



(Chumchal 2023)